

ህዝባዊ ደሞክራሲ

ኣብ ከክልተ ወርሒ ዝሕተም ወግዓዊ ልሳን
ደሞክራሲያዊ ግንባር ሓድነት ኤርትራ
(ደግሓኤ)

ትሕዝቶ

- **ርእሰ-ዓንቀጽ፡**

ዓወትን ፍሸለትን ጉዕዞ 25 ዓመት እንክነጸጸር፡-

- ሕቶ መንነት ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ቅዕቀብን ሓርነቱ ዝተጎናጸፈ ሕብረተ-ሰብ ንምርግጋጽን ሕጂውን ብጽንዓትን ተወፋይነትን ንረባረብ።
- ሕቶ ሓድነት ይኹን ምሕዝነት፡ ብንቕሓትን ቃልሰንምበር፣ ብባዕላዊ ድሌታትን ባህግን ክረጋገጽ ኣይክእልን፤
- ፖለቲካዊ ስነ-ሓሳባዊ ፍልልይ፡ ምስ ዜግነት፡ ታሪኽን ተመክሮን ቅርብት ክደዋውስ ኣይግባእን
- **ናይ ኣንበብቲ ዓምዲ፡**
  - ንጸቢብ ጉጅላዊ ረብሓኡ ክብል ንህዝባዊ ታሪኽ ክድምስስ ዝደናደን ስርዓት፡
  - ብፈጠቢያን ፕሮፖጋንዳዊ ሃልክን ሃገር ኣይትህነጽን፡
  - ኣማን ብኣማን ልምዳዊ ፖለቲካዊ ኣምልኽ
  - ወጻዕን ተወጻዕን ኣነጺሩ ዝተወደበ ሓይሊ መርኣያ ንቕሓቱ።
  -

E-mail:- hidemocrasi@yahoo.com

ርእሰ-ዓንቀጽ

ዓወትን ፍሽለትን ጉዕዞ 25 ዓመት እንክንጸጸር፡-

ምዕባለ ሕብረተ-ሰባት መስርሕዎ። ነቲ መስርሕ ክቐልጥፍ ወይ ክዝሕትል፡ ንድሕሪት ክዕጽፍ ወይ ንቐድሚት ክግስግስ፡ ኣብ መወዳእታ ከኣ ክዕወት ወይ ክፈሽል ዝውስን ግን፡ እታ ሃገር ትምረሓሉ ትመሓደረሉ ዓይነት ፖለቲካዊ ምሕደራ፡ ብቐዓት፣ ህዝባዊ ወገናውነት፣ ተሓታትነት፣ ተወፋይነት ዘለዎ ኣመራርሓን ንሱ ዝቐርጸ ስትራቴጂታት፡ ፖሊሲታት፡ ግብራዊ ኣፈጻጽማኡንዩ። ቅድሚኒ ረጅሒታት ዝስራዕ ንዕቤትን ዓወትን፣ ንውድቀትን ፍሽለትን ኣደ ሕብረተ-ሰብ ዝውስን መዕቀኒ የለን። ተሓታትነት ዘይብሉ ምልካዊ ፖለቲካዊ ምሕደራ ልዕልነት ኣብ ዝሓዘሉ፡ ኣብ ዘለኻዮ ጋም ማን ምባል፡ ኣይምውት ኣይሰሩር ኮይንካ ምሰሓግ፡ ኣብ መወዳእታ ከኣ ፍሽለት ምዃኑ ኣየከራኽርን። ሕጋዊ ውልቃውን ትካላዊ ተሓታትነት ዘለዎ ህዝባዊ ደሞክራሲያዊ ፖለቲካዊ ምሕደራ ልዕልና ኣብ ዝሓዘሉ ድማ፡ ሕብረተ-ሰብ ደረጃ ብደረጃ እናማዕበለን ናህሪ እናወሰኸን ኣብቲ ዝድለ ዓወት ከም ዝበጽሕ ኣይጠራጠርን።

ኤርትራ ነጻን ልኡላዊትን ሃገር ካብ እትኸውን ርብዒ ዘመን ኣቐጺራ። 25 ዓመት ብግቡእ እተተሰራሕሉ ሓጺር ግዜ ኣይኮነን። ብዝተናወሐ ኩናት ዝተበታተኑ ስድራ ቤታት ተኣካሺቦም ቀዋሚ ቦታ ረኺቦም ብመስተርሆት ዝነበርሉ፣ ዝዓነወ ቁጠባ ብሓድሽ ቅዲ ህይወት ዘሪኡ ታተ ዝበለሉ፣ ደሞክራሲያዊ ኣተሓሳስባን ደሞክራሲያዊ ትካላትን ዝዕንብቡሉ፣ ማሕበራዊ ትካላት ተሃኒጾም ግቡእ ኣገልግሎት ዝህቡሉ፣ ጽርጊያ፡ ውደባትን መዓርፎ ነፈርትን ተሃኒጹ፡ ዜጋታት ረሓ ኮይኖም ካብ ናብ ዝንቀሳቐሱሉ፣ ሃገራውያን ነጋዶን ኣውፈርትን ጭቡጥ ካፒታል ዘዋህልሉ፣ ናይ ደገ ኣውፈርቲ ዝሰሓቡሉ፣ ሃገር ኣብ ዓለማዊ መድረኻት ግቡእ ቦታ ኣሓ ኣወንታዊ ተራኣ ትጸውተሉ፣ ጸጥታዊ ስግኣት ተወጊዱ፡ ማሕበራዊ ፍትሒ ተኣታትዩ፡ ልዕልና ግዝኣተ ሕጊ ብሓሳብን ብተግባርን ዝነግሰሉ ...ኣኸል ታርፍ ግዜዩ።

እሞ ጉዕዞ 25 ዓመታት ኤርትራ እንታይ ይመስል? ሕጋዊ ኣሳታፊ ፖለቲካዊ ምሕደራ ኔሩ? እንተኔሩ ብጭቡጥ እንታይ ስትራቴጂታትን ፖሊሲታትን ቀሪጹ? ንመን ኣሳቲፉ? እንታይኻ ኣዐዊቱ? ካብ መጀመርያ ኣሳታፊ ፖለቲካ ምሕደራ እንተዘይኔሩኻ ስለምንታይ ዘይነበረ? መን ከይህሉ ጌሩ? ንመን ረብሓ? ካብ ስምዒትን ጸቢብ ዘይመትከላዊ ጸጊዕነትን ነጻ ኮይንካ ምግምጋም፡ ካብኡ ክውሰድ ዝከኣል ፍልጠት ንምውሳድ ይሕግዝ። ስለዚ ኣብ ጉዕዞ ርብዒ ዘመን ካብ ዓወትን ፍሽለትን ኣየንኡ ይዓቢ ንምፍላጥ፡ ደርባዊ ፖለቲካዊ ተፈጥሮ ናይቲ ሃገር ይመርሕ ኣለኹ ዝብል መንግስታዊ ጉጅለ፣ ህዝብታት ኤርትራ ክምርሕሉ ተበይንሎም ዘሎ፡ ስትራቴጂ፡ ፖሊሲን ግብራዊ ንጥፈታትን ኣዳቂቕካ ምፍላጥ የድሊ። ስለምታይኹ ነዚ ከይፈለጥካን ከይገምገምካን ኣብ ኣደ ርትዓዊ መደምደምታ ክብጸሕ ስለዘይከኣል። እዚ ንኤርትራ ዝመርሕ ዘሎ መንግስታዊ ጉጅለ፡ ካብ ብቐደሙ ህዝባዊ ደሞክራሲያዊ ኣረኣኢያን፡ ፖለቲካዊ ደሞክራሲያዊ ኣሰራርሓን ኣይነበሮን። ሃገራዊ ፖለቲካዊ ስልጣን ካብ ዝተቐጸጸረሉ ወቕቲ ክሳብ ሕጂ ከኣ፡ ዝምረሓሉ ሃገራዊ ቅዋም የብሉን። ኣብ ኩሉ ዓውድታት ረብሓን መስል ዜጋታትን ህዝብታትን ምኽባር ዝማእከሉ፡ ዝተነጸረን ቀጻልነት ዘለዎን ፖሊሲ፡ ስትራቴጂን ስልትን የብሉን። ኣለኒ ዝብሎ ፕሮግራማት፣ ፖሊሲታት፣ ስትራቴጂታት፣ ታክቲካት ኣብ ሕጋዊ መድረኽን ብሕጋውያን ኣካላትን ዝወጸ ኣይኮነን። ገሊኡ ግዜኡ ዝሓለፎ፣ ዝበዘሕ ከኣ፡ ብድሌትን ውሳኔን ብዙሓት ይይኮኑ፡ ብድሌትን ውሳኔን ኣደ ሰብ ዝወጽእን ዝጠሓስ ኩነታታዊዩ። ገለ ግዜ ከኣ

ብካልኦት ናይ ደገ ሓይልታት ዝዝወርን ዝገላበጥንዮ። ስለዚ ከኣ ኣብ ኤርትራ ሎሚ፣ እንኮ ሰልፋዊ ስርዓት ዘይኮነ፣ እንኮ ሰባዊ ስርዓትዮ ዝመርሕ ዝውስን ዘሎ።

እንኮ ሰባዊ ስርዓት ስለ ዝኾነ ከኣ፣ ከምቲ ኣብ ካልኦት ደሞክራሲያውያን ሃገራት ዝግበር፣ ኮሚታዊ ኣሰራርሓ ዝበሃል ኣይፈልጥን። ስሩዕ ኣኼባን ጉባኤን ዝበሃል ካብ ዝቋረጽ ልዕሊ 20 ዓመት ጌሩ ኣሎ። ኣብ ሕጋዊ መድረኽ ወክልቲ ምምራጽ የለን ዘይኮነስ፣ ስለምንታይ ዘየለ ኢልካ ንምሕታት'ውን ዘፍርሕ፣ ዘእርር፣ ካብ ስራሕ ዘባርር ኮይኑ ኣሎ። ግሉጽነትን ሕጋዊ ተሓታትነትን ነውሪ መሲሉ ይርከብ። ስለዚ ጉዕዞ 25 ዓመት ብዓወትን ፍሽለትን ክንመዝን እንክለና፡-

ሀ. ዓወት፡ 1. ኤርትራ ብዝተናወሐ ህዝባዊ ነጻነታዊ ተጋድሎ ሓሊፋ፣ ድሕሪ ብዙሕ ኩለ-መዳያዊ መስዋእቲ ኣብ ጉንቦት 24/1991 ካብ ቀጥታዊ ባዕዳዊ መግዛእቲ ነጻ ምጃና፣ 2. ምስ ኩሉ በሓቲ፣ ዘይደሞክራሲያውን ኣግላልን ኣካይዳ መሪሕነት ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ፣ ናይ ሎሚ መራሕቲ ስርዓት ህግደፍ ኣብ ቅድሚ ማሕበረ-ሰብ ዓለም ረፈረንደም ምክያዱን ብእወ ንነጻነት ምዝዛመን፣ 3. ድሕሪ ዕውት መስርሕ ረፈረንዱም፣ ልኡላዊት ሃገር ኮይና፣ ኣባል ውድብ ሓድነት ኣፍሪቃ፣ ዞባዊ ውድብ ኢጋድ፣ ውድብ ሕቡራት ሃገራትን ካልኦት ኣህጉራውን ዓለማውን ጽልዋን ተቐባልነት ዘለወን ውድባትን ማሕበራትን ምጃናን ጥራሕዮ። እዚዮ ኣብ ውሽጢ ዝሓለፈ 25 ዓመታት ብጭቡጥ ዝተሓፍሰ ዓወት።

ለ. ፍሽለት፡ 1. ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ግዜ ብረታዊ ተጋድሎ ዘርአዮ መስተንክራዊ ሓርበኛዊ ቅያ፣ ኣብ ዳግመ-ህንጻ ሃገር ክደግግ ዝነበረ ትጽቢት ብሰንኪ ጸቢብ ሕሳባት ጨፍላቂ መሪሕነት ህዝባዊ ግንባር/ህግደፍ ምብርዓኑ፣ 2. ፖለቲካዊ ስልጣን ምሉእ ብምሉእ ካብ ኢድ እቲ በዓል ቤት ዝኾነ ህዝቢ ወጺኡ፣ ኣብ ኢድ ሓደ ጉጅለን ሓደ ሰብን ምውዳቕ፣ 3. ህላወ ሕብረ-ሰልፋዊ ደሞክራሲያዊ ስርዓት፣ ነጻ ፕሬስ፣ ህዝባዊን ስቪካውን ማሕበራት ምሉእ ብምሉእ ምምካኑ፣ 4. መስርሕ ምምሃርን ምስትምሃርን ብሃገር ደረጃ ምውዳቕ። ተረካቢ ሃገር ዝኾነ መንእሰይ ኣንፈቱ ተዛቢዑ፣ መጻኢ ዕድሉ ጸልሚቱ፣ ካብ ትምህርቲ ተስፋ ቆሪጹ፣ ናብ ስደት ምምዕዳው፣ 5. ብሕግን ብውጥንን ዝሰርሕን ዝመርሕን ተሓታትነት ዘለዎ ህዝባዊ መንግስቲ ዘይምትካል፣ 6. ሚሊዮናት ኣብ ትሕቲ ምሉእ ምሕረት ሓደ ሰብ ዝወደቕሉ፣ ህዝባውን መሬታውን ልኡላውነትና ዝተደፍረሉ፣ 7. ዜጋታትና ብምትሕብባር ጉጅለ ህግደፍ ናውቲ ውሽጣዊ ኣካላቶም ተመዝሒቑ መቃየርን መናውሒ ዕድመን ሃብታም ክኸውን ኣብ ዕዳጋ ዓለም ዝወረደሉ፣ 8. ብባህሪያውን ሰብ ዝሰርሖን ሓደጋታት ህይወቶም ዝሰኣኑ ዜጋታትና ንቡር ሓመድ ኣዳም ከይለብሱን ከይሕዘኩምን ዝተኸልከለሉ፣ 9. ድኽነትን ድሕረትን ዝጥቀሱ፣ ስድራ ቤታት ኤርትራ ኣዘዩ ብዘሰክፍ መልክዑ ኣብ ዝበታተናሉ፣ ከም ጥሙር ህዝብን ልኡላዊት ሃገርን ንቕጽል'ዶ ኣይንቕጽልን ኣብ ስግኣት ዝኣተናሉን ..ወዘተ ገለ ካብ'ቶም ብዙሓት ውሑዳት ኣብነታት'ዮም። ብሓጺሩ ኣብ ውሽጢ 25 ዓመት (ርብዓ ዘመን) ብመንጽር ዕቤትን መሰል ህዝቢ ክምዘን እንክለ፣ ዝተመዝገበ ዓወት ስማዊ፣ ዘጋጠመ ውድቀትን ፍሽለት ብኸፈርዮ። ስለዚ ከኣ ጉዕዞ 25 ዓመት ከምቲ ህግደፍ ዝዋጥየሉ፣ ናይ መኸተን ልምዓትን ዘይኮነ ብተግባር ናይ ውርደት፣ ውድቀትን ፍሽለትን ዓመታት ኮይኑዮ ሓሊፉ።

**ሕቶ መንነት ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ቅዕቀብን
ሓርነቱ ዝተጎናጸፈ ሕብረተ-ሰብ ንምርግጋጽን ሕጂውን ብጽንዓትን ተወፋይነትን ንረባረብ።**

ህዝብታት ኤርትራ፡ ምእንቲ ምርግጋጽ ሃገራዊ ነጻነቶም ሰብአዊ ክብሮምን ክብሉ፡ ኣንጻር ዝተፈላለዩ ተበራረይቲ ቀጥታውያን ባዕዳውያን ገዛእቲ ስርዓታት፡ ንክባቢ ሓደ ዘመን ዝኣኸል ነዊሕን መሪርን ሓርበኛዊ ተጋድሎ ከም ዘካየዱን ሰፍ ዘይብል ከቢድ መስዋእቲ ከም ዝኸፈሎን ናይ ቀረባ ተዘክሮናዮ። እዚ ኣብ ታሪኽ ሃገራዊ ሓርነታዊ ተጋድሎ ህዝብታት ዓለም፡ ዓቢ ቦታ ዝሕዝ ቃልሲዮ። እዚ ንመንነት ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ዝቐረጸ ታሪኽ ከኣዮ ብብመድረኹ ምእንቲ ዝተማለኣ ሃገራዊ ነጻነትን ልኡላዊት ሃገረ ኤርትራ ንምርግጋጽ፡ ብሓባር ዘካየዱ ናይ ጽንዓትን መኸተን ቃልሲዮ፡ ሃገራዊ ንቕሓቱን መንነቱን ብብደረጅኡ ክምዕብል፡ ኤርትራዊ ሓርበኝነት ክዓብን ዝገበሮ መስርሕ ቃልሲዮ ኔሩ። ኤርትራ ቅድሚ መግዛእቲ ጣሊያን፡ ሓንቲ ናይ ብዙሓት እንዳታት፡ ዓሌታት፡ ብሄረ-ሰባት፡ ዝተፈላለዩ ቋንቋን ባህልን ብዙሕነት ናይ ሃይማኖትን ዝዘውተረሉ ሕብረተ-ሰብ ዝዝሓቕፈትያ ኔራ። ኣብዚ ናይ መስፍናዊ መዋእል ደረጃዚ ከኣዮ፡ እዚ ሕብረ-ብሄራዊ ኣክናውናዚ ህዝብታት ኤርትራ ብብናቱ ባህሊ፡ ሕግታትን ከባቢታትን ብዝተበታተነ መልክዑ እናተመሓደረ እንክሎ፡ ጣሊያን ንመግዛእታዊ ናይ ምስፍሕፋሕ ዕላማታቱ ክጥዕሞ ምእንቲ ከም ሓንቲ ሃገር ክትጥመር ዝገበረ።

ካብዚ ህሞትዚ ኣትሒዙ ከኣዮ እቲ ቃልሲ፡ ዋላ ብሃገር ደረጃ ዘይተወደበ ይኹን ደምኣምበር ብብከባቢኡ ብዝተበታተኽ መልክዑ ንመሰሉን ነጻነት ሃገሩን ተቓውሞታት ከልዕል ስለዚ ከኣ፡ ክእሰር፣ ክቕጥቀጥ፣ ክሳብውን ክርሸን ዝኾነ። እንተኾነ ኣብቲ ሕብረተ-ሰብ መመሊሱ ሕራኝ ክፍጠር ደኣምበር ኣላሽ ኢሉ ክንብርከክ ኣይገበረን። ኣብ ትሕቲ ሞግዚታዊ ምምሕዳር እንግሊዝ ምስ ኣተወ ከኣ፡ ኣብ ፖለቲካዊ ታሪኽ ኤርትራ ፈለምቲ ዝኾኑ ዝተፈላለዩ ሰልፍታት፡ ክቕልቀሉ ጀሚሮም። እዚ መዋእልዚ ብዓለም ደረጃ ሃገራዊ ሓርነታዊ ቃልሲ ዝገነነሉ፡ ብዙሓት ሃገራት ካብ ባዕዳውያን ገዛእታን ነጻ ዝወጸኣሉ ዝነበራ ግዝያት ብምዃን፡ ኣብ ኤርትራውያን ርሱን ሃገራዊ ሓርበኛዊ ስምዒታት ክፍጠር፡ ናይ ገዛእ ርእሱ ጽልዋ ጌሩዮ። ጉዳይ ኤርትራ ምስቲ ዞባውን ኣህጉራውን ውዲታትን፤ እቲ ተቓውሞ ውሽጣዊ ሓድነቱ ከረጋግጽ ዘይምብቃዑን ተደማሚሩ ከቢድ ዕንቅፋት ኣጋጥሚዎዮ። ይኹን ደኣምበር ኣብዚ መድረኽዚ ብዝተወሰነ ደረጃ ብነጻ ናይ ምዝራብ፡ ምጽሓፍ፣ ምውዳብ ዕድላት ኣጋጢምዎዮ። ነቲ ዝረኽበ ዕድል ተጠቐሞ ድማ ሕቶ ሃገርነትን ሃገራዊ ኤርትራዊ መንነትን ኣብ ምቕራጽ ናቱ ኣወታዊ ተራ ጌሩዮ።

መቓጸልታ ናይ ሰላማዊ ቃልሲ ዝኾነ ዕጥቃዊ ቃልስ ምስ ተጀመረ ድማ፡ ብሰንኪ ሕቶ ብቐዕ መሪሕ ውድብ ዘይምርግጋጽ፡ ውሽጣዊ ውህደት ስኢኑ፡ ኣብ መንጎ ፖለቲካዊ ሓይልታቱ ብዙሕን ከቢድን ዕንቅፋት ኣጋጢምዎዮ። ይኹን ደኣምበር ህዝብታት ኤርትራ ነቲ ናይ ጸላኢ ከፋፊልካ ግዛእ ሽርሕታት፡ ናይ ፖለቲካ ሓይልታቱ ውሽጣዊ ጎንጽታት ዝፈጥረሎም ዝነበረ ዕንቅፋት ሰጊሮም፡ ጸረ-ባዕዳዊ መግዛእታዊ ተጋድሎኦም፡ ብዝሓየለ መልክዑኹም ቀጸለዎ። ስለዚ ህዝብታት ኤርትራ ብወሳኒ መልክዑ ንባዕዳዊ መግዛእቲ ኢትዮጵያ ካብ ኤርትራ ጸራሪጉ፡ ነጻን ልኡላውነታ ዘረጋገጸት ሓራ ሃገር ክትህሉ ኣብ ዝተኻየደ ቃልሲ ኣፈላላይ ኣይነበሮምን። ኤርትራ ካብ መጀመርያ ፩፬ ታት ክሳብ መጀመርያ ፱፬ታት ናይ ዝሓለፈ ክፍለ ዘመን፡ ብዙሓት ብሄራትን ብሄረ-ሰባትን ዝሓቕፈት፤ ዝተፈላለዩ ቋንቋ፣ ባህሊ፣ ሃይማኖታዊ ብዙሕነት ዝዘውተሩ ሕብረ-ብሄራዊት ሃገር ከም ምዃና መጠን፡ ኣብ መድረኻት ሰላማውን ዕጥቃውንን ነጻነታዊ ቃልሲዚ ዘማዕበልዎ ሓባራዊ ሓድነትን ኤርትራዊ መንነትን ልዑል ናይ ኤርትራዊ ሃገራዊ ፍቕሪ ኣሕዲሮምዮም።

እቲ ሓቅታት'ዚ ይኹን ደኣምበር፡ እዚ ሓባራዊ ሃገራዊ ረጅሐ'ዚ ብቐጸሊ ክምዕብልን ክሰርጽን ዝገብሮ መሰረታዊ ቅድመ ኩነት። ናይ ዜጋታትን ህዝብታትን ዘይተጓደለ ደሞክራሲያዊ መሰላት ክረጋገጽ ምስ ዝብቃዕን ቅዋማዊ ውሕስነት ምስ ዝርከብንዮ፡ ህዝብን ሃገርን ብጎደና ሰላም፡ ደሞክራሲን ምዕባሉን ንቕድሚት ክምርሹ ዝከኣል። ኣብ ሜዳ ኤርትራ፡ ህዝብታት ኤርትራ መሪሕ ውድብ ስኢኖም፡ ብሰንኪ ትምክሕታውን ጸቢብ ኣተሓሳስባታት ሕቶ ሓድነትን ሕቶ ፖለቲካዊ ደሞክራሲን ክረጋገጽ ብዘይምክኣሉ፡ ምስቲ ኩሉ እቲ ሰውራ ዘጋጥሞ ዝነበረ ዕንቅፋት ብጽንዓት ሰጊሩ፡ ብወሳኝነት ህዝባዊ ግንባር ኣብ 1991 መግዛእታዊ ሰራዊት ምጽራጉን ብ1993 ድማ ኣህጉራዊ ተፈላጥነት ዝረኽበት ነጻ ልኡላዊት ሃገር ካብ ምእዋጅን ተራ ሃገራዊ ነጻነት ካብ ምርግጋጽን ንላዕሊ ክኸይድ ዘኽእሎ ደሞክራሲያዊ ድሕረ ባይታ ኣይነበሮን።

እቲ ኣንጻር ባዕዳዊ መግዛእቲ ዝተቐለበሰ ውድብ ህዝባዊ ግንባር፡ ኣብቲ ዝደሓረ ናይ 10 ዓመት ታሪኻዊ ምዕራፋት ብወሳኒ መልክዑ ሓርበኛዊ ሃገራዊ ተራኡ ተጻዊቱዮ። ይኹን ምበር፡ ካብዚ ንድሕሪት ንዝሓለፈ ናብ ገዛኢ ደርቢ ተሰጋገሩ፡ ፈታዊ ህዝብታት ኤርትራ ዘይኮነስ፡ ስትራቴጂካዊ ጸላኢ ህዝብታት ኤርትራዊ ኮይኑ። ከምኡ ስለ ዝኾነ ድማ ንምዕባሉ ሕብረተ-ሰብ ኤርትራ ዓጊቲ፡ ናይ ምንቁልቋል መንገዲ ተኸቲሉ ክጸድፍ እንተዘይኮይኑ፡ ንቕድሚት ናይ ምዕባይ ታሪኽ ክጻወት ዘኽእሎ ውሽጣዊ ባህርን መንነትን ኣይነበሮን። ስለዚ ከኣዮ ነቲ ኤርትራዊ ነጻነትን ሃገራዊ መንነትን፡ ኣብ ጸረ-ባዕዳዊ መግዛእታዊ ተጋድሎ ተዓቓቡ ብሓድነቲ፡ ክሳብቲ ናይ ነጻነት መድረኽ ዝበጽሖ መስርሕ፡ ከምዕብሎን ከቐጽሎን ዘይኮነስ፡ ብሰንኪ ጸረ-ህዝብን ጸረ-ደሞክራሲን ገባቲ ፍጹም መላኺ ባህሪኡ፡ ነቲ ሕብረተ-ሰብ መቐቐሎ ክገዝእን ዕድመ ስልጣኑ ከናውሕን ክብል፡ ንሃገራዊ ሓርበኛዊ ስምዒቱን መንነቱን ከህስስን ክቐትልን ዘኽእሎ መደባት ሰሪዑ ዝምርሽ ዘሎ። እዚ ጸረ-ህዝቢ ጃንዳ ንሃገራውን ሓርበኛውን ስምዒታት ብጸቢብ ረብሓታቱ እናቐነዮ፡ ክብርዞን ክዳኸሞን ዝከኣሎ ይገብር ኣሎ። ክሳብ ነታ ዝተረኽበት ተራ ሃገራዊ ነጻነት፡ ንናይ ወጻኢ ሓይልታት ኣሕሊፉ ብምሃብ፡ ህዝቢ ናይ ምብትታን ሓደጋ ከንጸላልዎ ካብ ብጊሓቲ ዝተተሓሓዞ ኣዕናዊ ፖሊሲታት ምዃኑ ከም ጸሓይ ቀትሪ ንኹሉ ብሩህዮ።

ብመሰርቱ ሓደ ሓይሊ ወይ ውድብ ደሞክራሲያዊ ባህሪ ዝተላበሰ እንተደኣ ኮይኑ፡ ሕቶ ምርግጋጽ ሃገራዊ ነጻነት ካብ ሕቶ ደሞክራሲ ተነጹሉ ዝረኣ ተርእዮ ኣይኮነን። ደሞክራሲያዊ መሰላት ካብ ምጥቃም ዝተኸልከለ ህዝቢ ከኣ፡ ሓቀኛ ተረባሒ ሃገራዊ ነጻነት ክኸውን ኣይክእልንዮ። ከምኡ ስለ ዝኾነ ከኣዮ፡ ሕቶ ምርግጋጽ ሃገራዊ ነጻነትን ሕቶ ምርግጋጽ ደሞክራሲን ክልቲኦም ተነጻጹሎም ወይ ቅዱምን ድሑርን ኮይኖም ክኸዱ ኣይክእሉንዮም ዝበሃል። ቀጥታዊ ባዕዳዊ መግዛእታዊ ሰራዊት ተባሪሩ፡ ነጻን ልኡላዊት ሃገር ምስተረጋገጸት፡ ሽዑ ንሽዑዮ ሕቶ ደሞክራሲ ክምለስ ዝገበኦ ዝነበረ። ታሪኻዊ ድሕረ ባይታ ውድብ ህዝባዊ ግንባር ደሞክራሲያዊ ባህሪ ስለዘይነበሮ ግን፡ ከምቲ “ካብ እንቋቐሖ ተመን ርግቢት ክትውለድ ኣይከኣልን” ዝበሃል ምስላ፡ እዚ ስርዓት ብቃልሲ ክጎሓፍ እንተዘይኮይኑ፡ ንተፈጥሮኡ ክቐይር ወይ ከም ብሓድሽ ብጽእ ኮይኑ ክረኣ ኣይክእልንዮ። ስለዚ ውጽኢቱ እዚ ናይ ውድቀት ተርእዮ'ዚ ክኸውንን ታሪኽ ኤርትራዊ ሃገራዊ መንነትን ሓርበኝነትን ዘዳኸም ጉዕዞ ከጋጥሞን ባህርያዊዮ ኔሩ።

ኣብ ደምበ ጸላኢ ዝካየድ ዘሎ ኣዕናዊ መደባት ኩሉ፡ ሕቶ መንነት ህዝብን ሃገርን ከዳኸም፡ ህዝብታት ኣንጻር ዘበታዊ መግዛእቲ ከይለዓሉ ዝዓለመ ሽርሓታት ምዃኑ ርዱእዮ። እቲ ዝያዳ ትኩረት ዘልዮ ግን፡ ገለ ኤርትራውያን ብፍላጥ ይኹን ብዘይፍላጥ፡ ንነበሶም ኣብ ክሊ ደምበ ተቐውሞ ሰሪዖም ክነሶም፡ ብወድዕነቶም ንዚ ተርእዮ'ዚ ዘገልግል ድምጽን መልእኽትን ከመሓላልፉ እንከለው ምስማዕዮ። ዋላ በተራ ሃገራዊ ነጻነት ይኹን ነቲ ኤርትራዊ ሃገራዊ መንነትን ሃገርነትን ዝተሃንጸሉ ጸረ-ባዕዳዊ

መግዛእታዊ ተጋድሎን፤ ከም ርእሳ ዝኸአለት ሃገር ኣህጉራዊ ተፈላጥነት ክትረክብ ዝገበረን ታሪኻዊ ምዕራፍ ናይ ቃልሲ ዘቆናጽብ፤ ንመስዋእቱ ድማ ዘነኣእሱ ዝቀላቐሉ ዘለው ምልክታት ብእሩምን ሃናጽን ኣገባብ፤ ዓገብ ምባልን ምግራሕን ዝግበኦሎ፤ ብተመሳሳሊ ገለ ገለ ምሁራት ነቲ ኤርትራዊ ሃገርነትን መንነትን ዝሃነጸ ታሪኻዊ ድሕረ ባይታ፤ ናይ መንነት ቅልውላው ዝፈጠሮ ደኣምበር፤ ሓቀኛ ሃገራዊ ኤርትራዊ ስምዒት፤ ካብ ተኸታተልቲ ባዕዳውያን ገዛእቲ፤ እቲ ናይ መወዳእታ ኢትዮጵያ ባዕዳዊ መግዛእቲ ዝወለዶ ጭቆና ምዃኑ ምርኣይ ዝተሳእኖም ወይ ክሪኡ ፍቓደኛታት ዘይኮኑ፤ ናይ በለጽን ቀቢጽ ተስፋን ኣተሓሳስባታት፤ ባይታ ክረኽቡ ፋሕተርተር ክብሉ ምጃምሮምዮ፤ ኩሉም ኤርትራውያን ኣብ ዝሃለው ይሃልው ብዝተፈላለዩ መራሽቢ ብዙሓን ነጻ ሓሳባቶም ክቐርቡ፤ ሰብኣውን ደሞክራሲያውን መሰሎም ምዃኑ ሓደን ክልተን ዘይበሃሎ ሓቂዮ፤ ይኹን ምበር፤ ንሃገራዊ ሓባራዊ መቐጣታትን ረብሓታትን ዝጎድእ ኣተሓሳስባታት፤ ኣብ ልዕሊ ቅኑዓት ኣተሓሳስባታት እናሳዕረሩ እንተመጸኡም፤ ሓደጋኡ ህዝብን ሃገርን ንምብትታንን፤ ንናይ ወጻኢ ሓይልታት ኢድ-ምትእትታውን ኢደ ቤዛነትን ዕድል ዝኸፍት፤ ናይ ኣላሽነትን ተምበርካኽነትን ክስተት ክዓብን ኣብ መወዳእታ ከኣ ናብ ሃገራዊ ሰረዝነት ኣንፈት ክምዕብል ኣፍ ደገ ዝኸፍት ስለ ዝኾነ ግቡእ ጠመተ ዘድልዮዮ፤

ብርግጽ ምሁር ከም ሓደ ሕብረተ-ሰብኣዊ ቀጻላ፤ ካብ ሕብረተ-ሰብኣዊ ቦትኡ ዝብገስ ብኣጠቓላሊ ንኡሳን ደለብቲ ሃብቲውን ሓደ ካብ ተመሳሳሊ ኣሉታዊ ጎኖም ኒዮው ነጀው ናይ ምባል (ምውልዋል ባህሪ) ዘለዎም ክፍሊ ሕብረተ-ሰብ ከም ምዃኖም መጠን፤ ሚዛን ሓይሊ ሰውራ ንጠቐሚ ሓፋሽ እናበረኸ ኣብ ዝመጽኡሉ ኣብዚ ደምበዚ ጸኒዕካ ናይ ምቅላስ፤ ብዙሕ መሰናኸላትን ምድኻማትን ኣብ ዝኸሰትሉ ከኣ፤ ሸተት ኢልካ ካብቲ ቃልሲ ናይ ምህዳም፤ ክሳብ (ብቐጥታን ብትተዘዋዋርን) ቀንዲ የማን ኢድ ናይ ጸላኢ ብምዃኑ ከገልግሉ ዝኾንሉ ውድዕነት ከም ዘሎ፤ ካብ ብዙሓት ተመክሮ ሰውራታት እንግንዘቦ ሓቂዮ፤ ሕጂ ከኣ ድኻም ጸላኢ ጥራሕ ዘይኮነስ፤ ደምበ ተቓውሞውን ውሽጣዊ ውህደትን ሓድነትን ስኢኑ፤ ኣብ ድኹም ኩነታት ኣብ ዝርከበሉ ወቕቲ፤ ነቲ ድኻም ከም ሓደ ሃንፍ ተጠቐምካን መዝሚዝካን እቲ ዝተወደበ ሓይልታት ጥርናፊኡ ዝያዳ ክልሕልሕል፤ ቐይዲ በተኻዊ ፍንውነት (ኣናርኪዝም) ክምዕብልን ዘተባብዕ ወስታታት ክገብሩ ንዕዘብ ኣለና፤ ኣብ ከምዚ ዝኣመሰለ ዝተዘርገ ባሕሪ ከኣ፤ ህዝቢ ተስፋ ቆሪጹ ብቐሊሉ ካብ መስመሩ ተኣልዮ፤ ኣብቲ ንሶም ዝውጥንዎ ምብራዝ ኤርትራዊ ሃገርነትን መንነትን ከእትውዎ ዝኸእሉ መሲልዎምዮም ውጥም ቅልቅል ዝብሉ ዘለው፤ እዚ ወስታዚ ግን፤ ናይ ዋናታቱ ዘይጽንዓትን ገልበጥበጥን ዝንባሌታት ካብ ምንጽብራቕ ሓሊፉ ካልእ ትርጉም ኣይህልዎን።

እዚ ኣተሓሳስባታትዚ ካብቲ ኣብ ላዕሊ ዝጠቐስናዮ ባህሪ ዝብገስ ክኸውን እንከሎ፤ እቲ ካልእ ሰኣን ንቐሓት፤ እቲ ስርዓት ብዝፍጽሞ ዘሎ ዕለታዊ ኢ-ሰብኣዊ ተግባራትን ኣብ ምስርሕ ብረታዊ ተጋድሎ ዝተፈጸሙ ገበናትን እናዋህለለ ተግሪሩ፤ ብስምዒት ዘለዓዕል ዘሎ በራዚ ዝንባሌታትዮ፤ እቲ ጸረ-መግዛእታዊ ሓርበኛዊ ብረታዊ ተጋድሎ ብሓደ ሸነኽ፤ ስርዓት ህግደፍ ፍጹም ስትራቴጂካዊ ጸላኢ ህዝብታት ኤርትራ ምስ ኮነ፤ ህዝብን ሃገርን ለኪሙ ክዓርብ ዝኸተሎም ዘሎ ኣዕነውቲ ፖሊሲታት ከኣ በቲ ካልእ፤ ክልቲኦም መበገሲ ባህሪኦም ኩኑን ጸረ-ደሞክራሲያዊ ዝኾነ ኣተሓሳስባን ተግባርን ኮይኑ፤ እቲ ጸረ-መግዛእታዊ ተጋድሎን መስዋእቱን ግን፤ ካብዚ ፈሊኻ እተኸብሮን ነቐፌታዊ ደገፍ እትህቦን ደኣምበር፤ መሊእካ ትኹንኖ ኣይከውንን።

ስለዚ እዚ ዳሕረዋይ ክስተትዚ፤ ብሰንኪ እቲ መድረኻት ናይ ሰውራን እቲ ስርዓት ናብ ጸረ-ሰውራዊ ሓይሊ ምስተሰጋገረን ዘሎ ውድዕነት ፈላሊኻ ኣብ ምርኣይ፤ ናይ ዝተጸገመ ኣተሓሳስባታት ውጽኢትዮም፤ እንተቶም ሓሓሊፎም ንኤርትራዊ ሃገራዊ መንነት ዝተኸፈለ መስዋእቲ ንምህሳስ ዝቀላቐሉ ዘለው ግጉያት ኣተሓሳስባታት ግን፤ ዋናታቱ ብኣፍልጦ ይበልዎ ብዘይ ኣፍልጦ፤ ኣዝዩ

ከይሳቦረረ ብንቕሓትን ብእሩም አገባብን ክግራሕ ዘለዎዮ። ምኽንያቱ፡ ብመደብ ብናይ ገዛእ ርእሱ ግጉይ እምነታት፡ ነቲ ዝሓለፈ ናይ ውድቀት ተመክሮታትን ከቢድ መስዋእቲ ክክፈል ዘገደደ ታሪኻዊ ምዕራፋትን ክደግም ዝሕልን ዝያዳ ትኹረትን ቃልስን ዘድልዮዮ። ምኽንያቱ ሓደጋኡ ቀስብቐስ ህዝብን ሃገርን ኤርትራ ናይ ምብትታን ሓደ ሲናርዮዮ ዝኸውን። እዞም ዘይወድዓውያንን ዘይቅኑዓትን ግጉያት አተሓሳስባታት እዚአቶም ተደጋጊሞም ክቐርቡ እንከለው፡ ናቶም ዝኾነ አሉታዊ ጽልዋ ከሕድሩ ዕድል ከም ዝረኽቡ አብ ግምት አትዮ፡ መስመርም ክሕዙ ዘየዳግም ቃልሲ ክገበረሎም አለውን ብል።

ሕቶ ሓድነት ይኹን ምሕዝነት፡ ብንቕሓትን ቃልስንምበር፤ ብባዕላዊ ድሌታትን ባህግን ክረጋገጽ አይክእልን፤

ሓድነት ይኹን ምሕዝነት፡ካቶም ብተናጸል ዝዋስኡ ሓይልታት፡ ሰብአዊ፡ ፖለቲካውን ነገራውን ዓቕሞም፡ ፍልጠቶምን ግዚኦምን ብምውዳድ ከቃልስ ዘኸእል ፖለቲካዊ ተልእኾ ዘበርክቱ አምራት ስለ ዝኾኑ፡ አብ ቃልሲ ይኹኑ አብ ካልእ መዳያት ክዕመሙ ዝድለዩ ስራሓት ንምስልሳል ዘገልግሉ መሳርሒታት ናይ ቃልሲ ምዃኖም ርዱእ እዩ። ይኹን ደአምበር፡ በዞም መሳርሒታት ናይ ቃልሲ እዚአቶም ብምጥቃም፡ ዝካየዱ ቃልስታት ዓይነቶም፡ ተልእኾኦም፡ ደረጃኦምን ቀጻልነቶምን አብ ዝምልከት ዝፈላለዩ ስለዝኾኑ ግን ፈላሊኻ ምርአይን ብኡ መጠን ምግልጋልን አገዳሲዮ ዝኸውን።

ምኽንያቱ ሓድነት ብዝተፈላለዩ ምኽንያት ነንበይኖም ዝጸንሑ ሓይልታት፡ ግን ከኣ፡ ተመሳሳሊ ባህርን ዕላማን ዝውንኑ ባህርያቶምን እምነታቶምን ሓደን ዝተሓናፈጸን ሓይሊ ክኾኑ ስለ ዘኸእሎም፡ ናብ ሓደን ዝተሓናፈጸን ውድብ ወይ ስልፊ ብምምጻእ ብሓሳብ፡ ተግባርን ውዳቦን ዝሰጠመን ቀጻልነት ዘለዎን ስምረት ብምፍጣር፡ አድማዒ ስትራተጂካዊ ዕላማታት ንምዕዋት ዘኸእል ዘላቂ ውህደት ሓይልታት እዩ።

ምሕዝነት ብምፍጣር ዝግበር ናይ ቃልሲ አገባብ ከኣ፡ ዝተፈላለዩ ሓይልታት አብ ዝተወሰነ ዝተሓተ ዕላማ ወይ ዕማማት ዝግለጽ ናይ ሓባር መሰማምዒ እምነትን ዕማምን ዘለዎም፡ አብ መሰረታዊ ስትራተጂካዊ ዕላማታት ግን ፍልልይ ዘለዎም፡ ከከም አተሃላልወኦም /አወዳድበኦም/ እንዳሃለዉ ከይተሓናፈሩ አብ ዝተወሰነን እዋናውን ናይ ሓባር ዕማማት ብምምሕዛው፡ አንጻር ናይ ሓባር ጸላእቲ ንምቅላስ ዘኸእል መልክዕ ናይ ውህደት ስለ ዝኾነ፡ ዋላ እኳ ከምቲ ሓድነት ብምፍጣር ዝግበር ቃልስን ዕማምን ዘላቕነት ዘለዎ ክኸውን ዘይክእል እንተኾነ፡ ንብዙሓት ሓይልታት ዓቕሞም አወሃሂዶም ተደጋጊፎም ብምቅላስ ናይ ሓባር ጸላኢ አብ ምስዓር ይኹን ናይ ሓባር ዕማም ንምፍጻም፡ ልዑል ናይ ቃልሲ አበርክቶ ዘለዎ፡ ናይ ቃልሲ ሜላ እዩ።

እዞም ክልተ አገባባት ናይ ቃልሲ እዚአቶም፡ ዝተፈላለዩ ባህርያትን ዕማምን ከም ዘለዎም መጠን፡ ብኡ መጠን ዝግለጹ ሕጊታትን መምርሒታትን አለውዎም 'ዮም። ንሳቶም ከኣ አብ መስርሕ ቃልሲ ሓድነት ናይ ሓይልታት ክረጋገጹን ክስራሓሉን መታን ክካኣል፡ ተመሳሳሊ ባህርን ዕላማን ዝውንኑን ብሓሳብን ብግብርን ተማእዚዞም ዝሰርሑን ንሓድነት ድሉዋት ዝኾኑ ውድባት /ሓይልታት/ ክህልዉ ግድንዩ ዝኸውን። እዞም ረጅሒታት ናይ ሓድነት እዚአቶም አብ ዝበኸርሉ ወይ ዘይተማልእሉ ግዜን ኩነታትን ግን፡ ሓድነት ብድሌትን ብባህግን ክግበር እንተተፈተነውን ካብ ተራ ፈተነ ምዃን ሓሊፉ፡ ዘይዕወትን አብቶም ንሓድነት ፈተና ዝገበሩሞ ዝፈሸሉ ሓይልታት ብቕንዱ፡ አብ ተቓለስቲ ሓይልታት፡ ድማ ብሓፈሸኡ አሉታዊ ጽልዋዩ ዝሓድግ።

እዚ ከምዚ ዓይነት ፈተነ ናይ ሓድነት ዘይክዕወት ዝገብር ዘሎ ጭቡጥ ምክንያታት ድማ፡ ሓድነት ንክረጋገጽ ዘክእሉ ረቓሒታት ዘይምምለኦም ጥራሕ ዘይኮነሱ፡ ናብ ሓድነት ከብጽሖ ዘክእል ባህርን እምነትን ዘየለ፡ ብድልየትን ምድንጋርን ሓድነት ክረጋገጽ ከም ዘይካኣል'ውን እናተፈልጠ ክነሱ፡ ንግዝያዊ ጸገማት ንምስጋርን ግዝያዊ ረብሓን ንምርካብን ክበሃል ማለት፡ ዝተወሰነ ሰብአዊ ሓይሊ መንጠልካ ንምውሳድ ዝዓለመ ዘይቅኑዕን ሓላፍነት ዝጎደሎን ተበግሶን ግብራዊ ንጥፊታትን ስለ ዝካየድ'ውን እዩ። እዚ ከምዚ ዓይነት ፖለቲካዊ ተርእዮ'ዩ ድማ ካብ ነዊሕ ግዜ ጀሚሩ ኣብ ምድኻም ተቓውሞቲ ሓይልታትና ኣሉታዊ ተራ እናተጻወተ ዝመጸን ዝጻወት ዘሎን።

ናይ ከምዚ ዝኣመሰለ ፖለቲካዊ ተርእዮ ኣብነት ክኹነና ዝክእል ድማ፡ ኣብ ውሽጢ እዚ ዝሓለፈ 16 ዓመታት ኣብ ደምበ ተቓውሞና ካብ ዝተፈተኑ ናይ ሓድነት ተበሳታት ምስ እንዕዘብ፡ ብዘይካ ኣዝዮም ውሑዳት ዝተዓወቱ፡ እቶም ዝበዝሑ ተበግሶታት ናይ ሓድነት ከይተዓወቱ ዝተረፉን ዝፈሸሉን፡ ብውጽኢቶም ድማ ኣብ መንጎ ተቓውሞቲ ሓይልታትና ዘድሊ ምስሕሓባትን ምድኻማትን እናሓደጉ ዝመጹን ገና ሳዕቤኖም ዘይተገትኤ ዝቕጽሉ ዘለዉን እዮም። ብውጽኢቶም ድማ ኣብ መንፈሱ፡ ድሌትን ባህግን ናይ ተቓለስቲ ህዝብታትና፡ ዓቢ ስኽፍታን ኣሉታዊ ተጽዕኖን ዝፈጥር ዘሎ ፖለቲካዊ ተርእዮ ምዃኑ ዘየካትዕ ጉዳይ እዩ። ስለዚ ጭቡጥ ጠንቂ ናይዚ ተርእዮ'ዚ ዝኸውን ዘሎ ብስም ሓድነት፡ ገለ ብሕጽረት ኣፍልጦ ድሌት፡ ገለ ድማ ብፍላጥን ብተንኮልን፡ ካብቲ መስርሕ ሓድነት ናይ ውልቀን ጉጅለን ረብሓ ንምርካብ ክበሃል ነቶም ናብ ሓድነት ከብጽሑ ዝክእሉ ረቓሒታት ብዘይ ምምላእ ብሃውርን ስምዒታውነትን ሓድነት ንምርግጋጽ ይፍተን ስለ ዝጸናሐን ዘሎን እዩ።

ኣብ ጉዳይ ምሕዝነትን ተመሓዚኻ ምቅላስን ዝምልከት'ውን እንተኾነ፡ ከምቲ ዝድለ ብስጥመትን ውህደትን ዝሰርሕ ምሕዝነታዊ ግንባር ምውናን ዝሰኣን ዘሎ ምክንያታት፡ ንተልእኾን ዕማምን መምርሒታትን ናይ ምሕዝነት ብግቡእ ካብ ዘይምፍላጥ ካብ ልዑል ድሌት ናይ ሓድነት ብምብጋስ፡ እቶም ብምሕዝነት ጥራሕ ተላፊኖም ክቃለሱ ዝክእሉ፡ ሓባራዊ ባህርን ተመሳሳሊ ስትራቴጂካዊ ዕላማታትን ዘይብሎም ሓይልታት ክነሶም “ሓድነት ክንገብር ኣለና” ዝብል ግጉይን ለዋህ ድሌት ዝግብሉሎን ፖለቲካዊ እምነታት ብምክታል፡ ሓድነት ንምርግጋጽ ዝግበር ግጉይ ፈተነ ብሓደ ገጽ ህልዊ ብምዃኑ። ቦቲ ካልእ ገጽ ድማ፡ ዝተፈላለዩ ተቓውሞቲ ሓይልታት ኣብ ሞንጎ ምሕዝነትን ሓድነትን ዘሎ መሰረታዊ ፍልልይ እናፈለጠ፡ ኮነ ኢሎም ንውልቃውን ጉጅላውን ጠቕሚ ክብሉ፡ ንሕግታቶምን መምርሒኦምን ዕማማቶምን ብምጥሓስ፡ ንክልቲኦም ኣገባባት/ሓድነትን ምሕዝነትን/ ብምድውዋስ፡ ሓደ ግዜ ብስም ሓድነት፡ ካልእ ግዜ ድማ ብስም ምምስራት ሰፊሕ ሃገራዊ ምሕዝነት እናመሳመሱ፡ ዝተፈላለዩ ናይ ድሕረት ኣገባባትን ስምዒታትን ብምክታል ዝግበሩ ዘይቅኑዓትን ዘይሓላፍነታውን ንጥፊታት እናተዘውተሩን እናፈሸሉን ስለ ዝመጹን ይቕጽሉ ብምህላዎምን እዩ።

ብተወሳኺ ኣብቶም ዝተመስረቱ ሰፋሕቲ ግንባራት'ውን እንተኾነ፡ ናይ ዘይጭበጥን ዘይእዋናውን ናይ ፖለቲካዊ ስልጣን ህርፋን ሕቶ፡ ኣብ ሞንጎ መራሕቲ ፖለቲካዊ ውድባት ኣብ ሕድሕዶምን፡ ምስ መራሕቲ ሰቪክ-ማሕበራትን ዝረኣዩ ምስሕሓባትን ዘይምትእምማናትን፡ ውልቃውን ጉጅላውን ምትእኸኻባት ምፍጣርን፡ ንሳቶም ክፈጥርዎ ዝጸንሑን ዘለዉን ዓንቀፍቲ መንፈሳትን ተርእዮታትን ተደሚሮም ሓቀኛ ምሕዝነት ብምምስራት ብኣድማዕነት ክሳለጥ ዝግበኦ ዕማም ሃገራዊ ቃልስና ብከምቲ ዝድለ ከይሳለጥ ዝገብርዎ ዘለዉ ዓበይቲ ፖለቲካዊ ምክንያታት እዮም።

ቦቲ ካልእ መዳይ ድማ፡ ኣብዚ ግዜ'ዚ ብገለ ግቡእ ሃገራውን ህዝባውን ሓላፍነት ዘይስመዖም ዝተወሰኑ ኣካላት ሕ/ሰብና፡ ኣብ ክንዲ ነቲ ኣብ ክሊ ደምበ ተቓውሞና ኣብ ጉዳይ ሓድነትን ምሕዝነትን ብሓፈሻ፡ ዝረኤ ዘሎ ድክመታትን ጸገማትን ኣብ ምፍትሖ ነብሶም ወዲበም ዝሳተፉን ምስቲ ህልዊ

ተቃዋሚ ሓይልታት ተወሃሂዶምን ተደጋጊፎምን አንጻር ናይ ሓባር ጸላኢ /ስርዓት ህግደፍ/ ክቃልሱ ዝመርጹን ዝብገሱን፡ ብአንጻሩ ነዚ ተሃዋሲ ፖለቲካዊ ድኽመታትን ዝብምምዝማዝ፡ ሓላፍነት ብዝጎደሎ አገባብ፡ ተቃዋሚ ውድባት ክዕወታ ከምዘይክእላን ከም ዝፈሸላን፡ ህዝቢ ኣብ ልዕሊኡን ተስፋ ክንብር ከም ዘይግባእ ብምግላጽ፡ እቲ መዋጽኦ ናይ ቃልሲ ድማ ንህልዋት ተቃዋሚ ኣካላት ብምስጋር ሓድሽ ውደባ ብምፍጣር አንጻር ምልካዊ ስርዓት ህግደፍ ምቅላስ ምጂኑ ኣብ ምግላጽ ይርከቡ ኣለው። እዚ ውጥን ነዚ ኣብ መስርሕ ቃልስና፡ ሓድነት ወይ ምሕዝነት ፈጠርካ ኣብ ምቅላስ ዘሎ ድኽመታት ክሰፍሕ ኣብ ምግባር፡ /ዋላ ወሳኒ ኣይኹን/ ናይ ገዛእ ርእሱ ኣሉታዊ ኣስተዋጽኦ ዝጻወት ዘሎ ፖለቲካዊ ተርእዮ እዩ።

እዞም ድኽመታት ናይ ቃልሲ እዚኣቶም ህልዋት ብምጂኖምዮ ድማ፡ ህዝብታትና ኣብ ጉዳይ ምሕዝነት ብሓፈሻ ኣብ ጉዳይ ሓድነት ከኣ ብፍላይ ልዑል ባህጊ እናንጸባረቐ፡ ኣብቶም ዕንቅፋት ዝኾኑ ዘለዉ ባእታታትን ምክንያታትን ግቡእ ኣፍልጦን ሚዛንን ኣብ ምጭባጥ እናተጸገሙ፡ ኣብ ልዕሊ ተቃዋሚ ውድባት እምነቶምን፡ ተሳትፎኦምን ክዝሕል ዝገብር ቀሊል ዘይኮነ ኩነታት ክንጸባርቕ ዝጸንሖን ዘንጸባርቕ ዘሎን።

እዞም ልዕል ክብል ብመጠኑ ዝተጠቐሱ ጭቡጣት ምክንያታት ዘተእማምን ሓድነት ወይ ምሕዝነት መስሪቲካ ኣብ ምቅላስ ዘዕንቅፉ ረጅሒታት ህልዋት እናሃለዉ፡ ኣብ ንጹሃንን ደለይቲ ሓድነትን ስሉጥ ዓወትን ዝኾኑ ሓፋሽ ተቃለስቲ ህዝብታትናን ኣካላት ሕ/ሰብናን፡ ሕቶ ሓድነት ይኹን ሕቶ ምሕዝነት ብድሌትን ባህግን ንክዕወት ልዑል ድሌትን ጠለብን ክንጸባረቕ ምጽንሖን ምህላዉን ምስክር ዘድልዮ ወዓድዊ ሓቂ እዩ። ኣብ መስርሕ ቃልሲ ንጹህ ድሌትን ባህግን ምንጽብራቕን ንክትቃለስ ቅሩብ ምጂንን ጽቡቕ ይኹን ደኣምበር፡ እዞም ረጅሒታት እዚኣቶም ኣገደስትን ኣካል ኣምሳል ናይቶም ሓድነትን ምሕዝነትን ኣብ ምርግጋጽ ዝውስኑ ረጅሒታት እኳ እንተኾኑ፡ እዞም መንፈሳትን ባህግታትን ቅሩብነት ናይ ቃልስን ብምውናን ጥራሕ ሓድነት ብምርግጋጽ ምዕዋትን ዝካኣል ኣይኮነን። ብሰናይ ድሌትን ባህግን ናይ ፖለቲካዊ ሓይልታት ሓድነት ይኹን ምሕዝነት ክረጋገጽ ዝካኣል እንተዝኸውን ነይሩ፡ ኣብ ዝሓለፉ መስርሕ ሰላማውን ዕጥቃውን ህዝባዊ ቃልስና፡ ኣብ መንጎ ዝተፈላለዩ ፖለቲካዊ ሓይልታትና ኣብ ጉዳይ ሓድነትን ምሕዝነትን ዝረኣዩ ንዝነበሩ ድኽመታት ስዒቦም ዝኸሰቱ ዝነበሩ ግጭታት ንምፍታሕ ህዝብታትና ካብ መዓመቕ ልቦም ዝኾለ ተብግሶ ብምውሳድ ብዙሕ ጽዒርምን ተቃሊሶምን እዮም። እንተኾነ ግን እቲ ኣብ ሞንጎ ዝተፈላለዩ ተቃለስቲ ውድባት ኣብ ጉዳይ ሓድነትን ምሕዝነትን ዝኸሰት ዝነበረ ድኽመታትን ጸገማትን ኣብ እዋኑ ክፍታሕ ኣይተኻእለን ጥራሕ ዘይኮነስ ገና ክሳብ ሕጂውን ዘሳቕዩና ዘሎ ፖለቲካዊ ድኽመትን እዩ።

ስለ ዝኾነ እምበኣር፡ ሕቶ ምርግጋጽ ሓድነትን ምሕዝነትን ዝምልከት፡ ከም ናይ ፖለቲካዊ ጥበብ ኣምራትን ኣገባባት ናይ ቃልስን መጠን፡ ባህርያቶምን ዘበርክትዎም ናይ ቃልሲ ዕማማትን፡ ዝምርሕሉ ሕግታትን መምርሒታትን፡ ኣብ ሞንጎ ዕማማቶም ዘሎ ፍልልያትን ተመሳሳልነትን፡ ሕድሕድ ምምልላኣትን፡ ብሱል ፖለቲካዊ ኣገንዘብን ንቕሓትን ምጭባጥ ብሓደ ገጽ፣ በቲ ካልእ ገጽ ድማ፡ ናይ ዝተፈላለዩ ፖለቲካዊ ሓይልታት ባህርን ናይ ቀረባን ርሑቕን ዕላማን ፍልልያትን ተመሳሳልነትን ብግቡእ ብምፍላጥ፡ ፖለቲካዊ ጉዳይ ከም ናይ ምምሕዳራዊ ጥበብ ሚላ መጠን፡ ካብ ዝኾነ ካልእ መምርሕን ፍቓድን ከይተጸበና፡ ኣብ ፖለቲካ ብምስታፍ፡ ናይ ተቃዋሚ ሓይልታት ቅኑዕን ግጉይን ርእይቶታትን ተግባራትን ብግቡእ እናመዘንና፡ ነቲ ኣወንታዊ ጉኖም እናደገፍናን እናተባባዕናን፡ ነቲ ግጉይ ተግባራቶም ድማ እናተቃወምናን ንክእረሙ ኣወንታዊ ተጽዕኖ እናኣካደድና፡ ናይ ቃልሲ ኣስተዋጽኦና ከነበርክት ምስ እንክእል ኢና፡ ሕቶ ሓድነትን ምሕዝነትን ከም መድረኻትን ሚላ ናይ ቃልስን መጠን ህዝባዊ ቃልስና ኣብ ምሕያልን ምዕዋትን ክንግልገለሎም እንክእል።

ካብዚ ወጻኢ ብድሌትን ምንዮትን ሓድነት ይኹን ምሕዝነት ተቃወምቲ ሓይልታትና ክረጋገጽ ኣይካልን። ስለዚ ሓድነት ይኹን ምሕዝነት፣ ናይ ተቃላኪ ሓይልታትና፣ ካብ መትከላትን ሕግታትን መምርሕን ናይዞም ግንባራት እዚአቶም ተኸቲልካ ዕቱብ ፖለቲካዊ ቃልሲ ካብ ምክያድ ወጻኢ፣ ብሰናይ ትምኒት ክዕወቱ ከም ዘይክእሉ ተረዲእና፣ ነቶም ኣብ ዙርያ ሕቶ ሓድነትን ምሕዝነትን ኣመልኪቶም፣ ክልቲኦም ናይ ቃልሲ ሚላታት /ግንባራት/ ብዘተኣማምን ኣገባብ ደልዲሎም ንክይቅጽሉን ከይስራሓሎምን ኣብ ምግባር ዝራኣዩ ዘለዉ ዓንቀፍቲ ርእይቶታትን ተግባራትን እናመከትና፣ ሓቀኛ ሓድነትን ምሕዝነትን ናይ ተቃወምቲ ሓይልታትና፣ ብፖለቲካዊ ኣፍልጦን ጭቡጥ ተሳትፎ ኣብ ቃልሲን ዝዕወት ምዃኑ ብምእማን፣ ንምርግጋጸም ዘይሕለል ቃልሲ ከነካይድዩ መድረኽ ህዝባዊ ቃልሲና ዝጠልበና ዘሎ'ሞ፣ ብትብዓትን ጽንዓትን ብሃገራዊ ሓድነትን ውህደትን ንመርኽብ!።

ፖለቲካዊ ስነ-ሓሳባዊ ፍልልይ፡ ምስ ዜግነት፡ ታሪኽን ተመክሮን ቅርበት ክደዋውስ ኣይግባእን

ናይ ንቕሓትን ብቕዓትን ድሩትነት እንተዘይኮይኑ፡ ከም ህዝብን ከም ሃገርን ብከመይ ዝበለ ፖለቲካዊ ስነ-ሓሳብ፡ ስትራተጂን ፖሊሲን እንተተመራሕና፡ ሰላም፣ ደሞክራሲ፣ ሰብአውን ደሞክራሲያውን ክብረት፣ ማሕበራዊ ፍትሒ፣ ቁጠባዊ ረብሓታት፣ ዲፕሎማሲያዊ ዓወት ንጎናጸፍ ኣብ ዝብል፡ ኣብ መንጎ ዜጋታት፡ ማሕበራዊ ክፍልታት፡ ፖለቲካዊ ውድባት፡ ዝተፈላለዩ ሓሳባትን ርእይቶታትን እንተተወነን፡ ዝድገፍ 'ምበር ዘኸውር ኣይኮነን። ብትሕቲ ሃገርነት ልዕሊ ሃገርነት ዘስርዕ ኣይኮነን። ንሕሉፍ ሓበራዊ ታሪኽን ተመክሮን ብኣሉታ ዝጸሉ ወይ ዝድምስስ ኣይኮነን። ሕማቕ ይኹን ጽቡቕ ዝሓለፈ ታሪኽን ተመክሮን ናቱ ቦታ ኣለዎ። ክሃስስ ኮነ ክድምስስ ድማ የብሉን።

ደቂ-ሰባት ኣብ ሓደ ውሱን መድረኽ፡ ብሓባር ንሓደ ሓባራዊ እምነትን ዕላማን ንምዕዋት ዝፈጸምዎ ስራሕ፡ ግዜ ብግዜ እናተተኸኤ፡ ኣብ መንጎኦም ናይ ርእይቶ ፍልልያት ምስ ማዕበለ ይጠፍእ ማለት ኣይኮነን። ንሱ ከም ታሪኽን ተመክሮን ብደረጃ ክብደቱን ትምህርታዊ ቁም-ነገሩን ነቶም ሰብ ታሪኽን ተመክሮን ክንዲ ክህበዎ ዝኸእል ዕግበት እናዘከርዎ ክነብሩ ናይ ግድንዩ። ሓደ እዋን ሓቢርካ ዝወዓልካዩ ዝሰራሕካዩ ምዝንታው ከኣ ከም ባህሪያዊ ግድነት ዝውሰድ 'ምበር፡ ብፍሉይ ዘንቅፍ ኮነ ዘመገስ ጎኒ የብሉን።

ኤርትራ ካብ ኣርዑት መግዛእቲ ባዕዲ ኣውጺእካ ኣብ ኢድ ዋናታት ንምእታው ኣብ ዝተኸየደ ፫፬ ዓመት ኣብ ዝወሰደ ብረታዊ ቃልሲ፡ ዝተሳተፉ ዜጋታት፡ ዕድሜኦም፣ ውልቃዊ ድሌታቶም፣ ህይወቶም ብገዛእ ውሳኔኦም ሰዊኦም ዝኣተውዎ፡ ከም ህዝብን ሃገርን ናይ መንነት ሕቶ ዝውሰን ረዚን ተልእኾ ዝነበሮዩ። ኣብ መሳርዕ ገድሊ ምስ ኣተው ብተግባር ሕማቕን ጽቡቕን ዝረኣይሉን ፈታኒ መድረኻት ዝሰገርሉን ከም ምዃኑ መጠን ድማ፡ ኩነታት እንተተቐያየረውን ካብ ኣእምሮእም ብቐሊል ክልግስ ኣይክእልን። ስለምንታይ ከቢድ ዋጋ ዝኸፈለሉ ታሪኽን ተመክሮን ስለዝኾነ።

እንተኾነ ኣብ ሓደ መድረኽ ብሓባር ንሓባራዊ ዕላማ ዝሓለፍዎ ታሪኽን ተመክሮን ኣብ መስርሕ ንዘማዕበሉዎ ፖለቲካዊ ኣረኣእያ ዝደዋውስ ክኸውን ኣይግባእን። ሕሉፍ ታሪኽን ተመክሮን ከም ሰባት ካብ ምልላይን በቲ ፍሉይ ተረኽቦታት ካብ ምትራኽን ሓሊፉ፡ ስነ-ሓሳባዊ ፖለቲካዊ መትከል ኮይኑ፡ ኣብ ኣእምሮኦም ገዛኢ ቦታ ክሕዝ የብሉን። ሕሉፍ ታሪኽን ተመክሮን ከምኡውን ዜጋታት ሓንቲ ሃገር ምዃን በይኑ፡ ዘዝመስለካ ስነ-ሓሳባዊ ፖለቲካዊ መስመር ምኽታል ከኣ በይኑ ምዃኑ ተነጹፋ ክቕመጥ ይግባእ። ስለዚ ታሪኽን ተመክሮን ምስ ንህልውን መጻእን ዕድል ዜጋታትን ህዝብታትን ኣብ

ዝርእን ዝውስንን ኣረኣኢያ (ፖለቲካዊ ስነ-ሓሳብ) ክዘባረቅ የብሉን። ኣብ ደቂ ሰባት ዘሎ ናይ ታሪኽን ተመክሮን ኣፍልጦ፡ ኩነታት ተቐያይሩ ናይ ሓሳብ ምፍልላይ ምስ መጽሓ፡ ካብ ተራ ዕላልን መወከስን ምዃን ሓሊፉ፡ ንዘይዕረቑ ኣብ መንጎኦም ዝማዕበሉ ስነ-ሓሳባዊ ፖለቲካዊ ፍልልያት ከም መሸማገሊ ኮይኑ ከገልግል ኣይግባእን። ክምክር ዘለዎ ክምክር ክህረም ዘለዎ ድማ ክህረም ኣለዎ።

ኣብነት ንውሰድ ሓደ ኣብ ውድብ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ዝተጋደለ፡ ግን ከኣ ንኣካይዳ ናይቲ ውድብ ኮኒኑ ናቱ ምርጫ ወሲዱ ኣንጻር ምልኪ ንደሞክራሲያዊ ለውጢ ይቃለስ ኣለኹ ዝብል ዜጋ፡ ብጉልባብ ኣብ ሓደ እዋን ብሓደ ኔርና፡ ናይ ሓባር ታሪኽን ተመክሮን ኣለና፡ ምስ ስርዓት ህግደፍ ከም ትካልን፡ ነቲ ስርዓት ደው ምስ ዘበሉ ዕሉላት ጸረ-ህዝቢ ባእታታትን ክደናገጽ ቅኑዕ ኣይኮነን። ትማሊ ኣብ ሓደ ፈታኒ መድረኽ ኔርና፡ ከምኡውን ዜጋታት ሓንቲ ሃገር ኢና፡ ብዕላማን ፖለቲካዊ ስነ-ሓሳብን ግን ኣይንራኽብን ዝብል ንጽርን ጽኑዕን ፖለቲካዊ መርገጽዮ ክተሓዝን ክውሃንን ዘለዎ።

ኣብ ኣሰላልፋ ፖለቲካዊ ሓይልታት ኤርትራ፡ ክልተ ፈጺሞም ዘይዕረቑ ደምበታት ተፈጢሮም ኣለው። ደምበ ጸላእን ደምበ ፈታውን ተባሂሎም ድማ ይምደቡ። ደምበ ህግደፍ ደምበ ጸላኢዮ። ደምበ ደለይቲ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ከኣ ደምበ ፈታዊዮ። እዚ ክልተ ደምበ'ዚ ደምበ ፈታውን ጸላእን ዝኾነሉ ቀንዲ ምኽንያት፡ ብዜግነቶም፡ ተመክሮኦም፡ ውድባዊ ድሕረ ባይታኦም ኣይኮነን። ፖለቲካዊ ርእይቶኦምዮ ከምኡ ሰሪዕዎም። ህዝቢ ኤርትራ ብከመይ ዝበለ ፖለቲካ ይመሓደር ምርጫ ህግደፍን ምርጫ ደለይቲ ደሞክራሲያዊ ለውጥን በበይኑ ስለዝኾነዮ። ደምበ ፈታዊ እንታይ ዓይነት ፖለቲካዊ ስነ-ሓሳብ እንተተሓዘና፡ ስትራቴጂን ፖሊሲን እንተቐረጽና ካብ ስእነተ ሰላም፣ ጽምዲት ደሞክራሲ፣ ፍትሒ፣ ልምዓት፣ ተነጽሎ፡ ኮታ ካብ መቐሕ ምልካዊ ስርዓት ንገላገል ዝብል ክኸውን እንከሎ፡ ፖለቲካዊ ራእን ምርጫን ህግደፍ ብኣንጻሩ፡ ፖለቲካዊ፣ ቁጠባዊ፣ ማሕበራዊ፣ ባህላዊ፣ መትንታትን መሳርዓትን ህዝቢ ተቐጻጺሩ ከመይ ፖለቲካዊ ስልጣኑ ይሕሉን የቐጽልንዮ ሕልሙ።

እዞም ክልተ ርእይቶታት እዚኦቶም፡ ፍትሕን ጸረ-ፍትሕን፤ ደሞክራሲን ጸረ-ደሞክራሲን ስለ ዝኾኑ፡ ብሰዓራይን ተሰዓራይን ደኣ ይፋረዱ 'ምበር፡ ክደባለቑ የብሎምን። እቲ ኣንጻር ምልኪ ንደሞክራሲያዊ ለውጢ ይቃለስ ኣለኹ ዝብል ዜጋ፡ ጉጅለ ህግደፍ ኤርትራዊ ትውልዲ ስለ ዘለዎ፡ ኣብ ብረታዊ ቃልሲ ንሃገራዊ ነጻነት ምስኡ ሓቢሮም ዝተቐለሱ ሰባት ኣብቲ መንግስታዊ መሓውር ምህላዎም፣ ዘራኽቦም ታሪኽን ተመክሮን ከምዘሎ ይቀበል። ነዚ ግን ምስቲ ወኒነዮ ዝብሎ ፖለቲካዊ ርእይቶ ክደዋውሶ የብሉን። ነገራት ብምድብላቕ ከም ተራ ማሕበራዊ ባእሲ፡ ኣብ ደምበ ፈታዊ ኮይኖም ጸላኢ ዝጠቀመሉ ፖለቲካዊ ቋንቋ ክጥቀሙ ኣይግባእን። ትማሊ ኣብ ሓደ ውድብ፡ ኣብ ሓደ መስርዕ፡ ኣብ ሓደ ሓይሊ ተሰሊፎም ኣብ ጽንኩር ኩነታት እንተተራኺቦም፡ ዝነበረ ዝተገብረ ኢሎም ካብ ምዕላል ሓሊፎም ንፖለቲካዊ እምነቶም ክበረት ዝኸልእ ዘፋኹሲ ርእይቶ ክውንኑ ኣይግባእን። ሎሚ ቅድሚ ጃንዳ ህግደፍ ዝሰራዕ ጸላኢ የብሎምን ህዝብታት ኤርትራ። ስለዚ ከኣ ስርዓት ህግደፍ ከም ስርዓት ብቃልሲ ክሰዓር፡ ዝበነኛታት ኣብ ቅድሚ ህዝብን ሕግን ቀሪቦም ግቡእ ፍርዶም ዝረኽቡሉ ባይታ ንምፍጣር'ዮ ክሰራሕ ዘለዎ። ስርዓት ህግደፍ ከፊላዊ ዘይኮነ ምሉእ ንምሉእ ክሰዓርን ክውገድን ኣለዎ። ከም ስርዓት ክዓኑ እንተኾይኑ ድማ፡ እቶም ከም ስርዓት ደው ኣቢላሞ ዘለው ትካላት ኩሎም ክፈርሱን፡ ብሓድሽ ሕጋዊ ህዝባዊ ደሞክራሲያዊ ትካላት ክትካእ ኣለዎን።

ዝተወሰኑ ውልቀ ሰባት ደኣ ካብ ስልጣን ክወርዱን ክልግሱን ኣለዎም 'ምበር፡ ስርዓት ከም ስርዓት ክፈርስ የብሉን ዝብል ርእይቶ፡ ህግደፍ ዝተነጸረ ፖለቲካዊ ስነ-ሓሳብ ሃልይዎስ ብኡ ዝተጸልወዮ ክበሃል ኣይከኣልን። ክወሃብ ዘለዎ ፖለቲካዊ ግምት፡ ታሪኽን ተመክሮን መበገሲ ዝገበረ ተራ

ምድንጋጽ ምስ ፖለቲካዊ እምነትን ርእይቶን ምፍላይ ተሳኢኑ ምህላው ጥራሕዩ። ከም ሓደ ንልኡላውነት ህዝብን መሬትን ንምሕላው ደው ዝበለ ሃገራዊ ትካል ወሲድካ፡ ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራ ክትንከፍ የብሉን ዝብል ርእይቶ ንኣብነት፡ ካብ ፖለቲካዊ ስነ-ሓሳባዊ ቅርበት ዘይኮነ፡ ካብ ብሓንሳብ ነበርና ታሪኽን ተመክሮን ብትውልዶም ደቅና፡ ኣሕዋትና፡ ደቂ-ዓድናን ኣዕሩኽናን፡ ምፍልፍል ምድንጋጽዮ። ስርዓት ህግደፍ፡ ጸላእተይ ንዝብሎም ሃገራትን መንግስታትን ብዓይኒ ዕሙት ምጽላእ፡ ቦቲ ንሱ ዝጥቀሙሉ ሕሱር ቃላት ክትገልጽም ምፍታን፤ ኣብ ዘየለ ናይ ኅበጣን ወራርን ስግኣት ጫውጫው ምባል መርተዖ ክቐርቡሉ ዘይኸእል ብዕትብቲ ታሪኽን ተመክሮን ዝተቐራረበ፡ ብውድዕነቱ ግን ንጸላኢ ዘገልግል ምድንጋጽ ዝወለዶ ምድውዋስዮ።

ዝኾነ ኣወንታዊ ንጥፈታት ንዘይብሉ ስማዊ ስርዓት፡ ሃገራዊ ኒሕን ሓላፍነትን ዘለዎ ብዘስምዕ ቅዋም እንተዝተግበር፤ እሱራት እንተዝፈትሑ፡ መደብ ኣሃገራዊ ኣገልግሎት ናብ 18 ኣዋርሕ እንተዝወርድ ወይ እንተዝቋረጽ፤ እናበልካ ምምህላል መርኣያ ሓንፊጽ ርእይቶዮ። ስለዚ እዚ ዝካየድ ዘሎ ጸረ-ምልኪ ንደሞክራሲያዊ ለውጢ ኣብ ዝሓጸረ ክዕወት፡ ካብ ዘለናይ ኣሰካፊ ፖለቲካዊ ኩነታት ሓራ ወጺእና ወንነቲ ነበስናን ፖለቲካዊ ስልጣንን ክንከውን እንተደኣ ኮይና፡ ንጸላእን ፈታውን ዝፈላለ ፖለቲካዊ ዶብ ክንደዋውስ የብልናን። እዚ ሕጂ ነካይዶ ዘለና ቃልሲ ንደሞክራሲያዊ ለውጢ ተገዲድና ዝኣተናዮ ደኣምበር ንሕና ዝመረጽናዮ ኣይኮነን። ምርጫና ካብ ጽባሕ ምብራር ባዕዳዊ መግዛእቲ፡ ናብ ምሉእን ውሑስን ሓርነታዊ ደሞክራሲያዊ መሰላት ንሰጋገረሉ ጥጡሕ ፖለቲካዊ ባይታ ምፍጣርዮ ኔሩ። ብሰንኪ ዓማጺ መሪሕነት ህዝባዊ ግንባር/ህግደፍን ግን ድሌትናን ክውንነትን ኣይተጠዓዐመን። ስለዚ ከኣ ጸረ ምልኪ ንደሞክራሲያዊ ለውጢ ክንቃለስ ግድን ኮይኑ። ደምበ ህግደፍ ደምበ ጸላኢ ዝተባህለሉ ድማ ባህሪኡን ተግባሩን ምበር ካብ ባዶ ተበጊሱ ስተለጠፈሉ ሳን ኣይኮነን። ስለዚ ፖለቲካዊ ስነ-ሓሳባዊ ፍልልይ፡ ብዜግነት፡ ታሪኽ ተመክሮን ክዕረቅን ክደዋወስን የብሉን።

ናይ ኣንበብቲ ዓምዲ

ክቡራት ኣዳለውቲ መጽሔት ህዝባዊ ደሞክራሲ፡ ኣብ ሕሉፍ ታሪኽ ብረታዊ ታጋድሎ ጥራሕ ዝነበር ስርዓት ህግደፍ ወግሐ ጸብሐ፡ ነቲ መላእ ህዝቢ ኤርትራን ተቓለስቲ ሓይልታትን ዝኸፈልዎ ሰፍ ዘይብል መስዋእቲ ኣብ ጸቢብ ናቱ ዓንኬል ጥራሕ ክሓጽሮ ዝገብሮ መናፍሓት ብዙሕ ግዜ ስለ ዝሰምዕዮ፡ እዛ ዝስደልኩም ዘለኹ ሓጻር መልእኽቲ ክጽሕፍ ተገዲደ። እዋ ዝኸበርኩም ኣሕዋት ዝመሓየሽ ኣመሓይሽኩም ኣብ ዓምዲ ኣንበብቲ ከተስፍሩለይ ብትሕትና ይሓትት።

ንጸቢብ ጉጅላዊ ረብሓኡ ክብል ንህዝባዊ ታሪኽ ክድምስስ ዝደናደን ስርዓት

ታሪኻዊ ሓርነታዊ ብረታዊ ተጋድሎ ህዝብታት ኤርትራ ብዘይኣፈላለይ፡ ኣብዚ ጸረ-ባዕዳዊ መግዛእታዊ ሓርበኛዊ ተጋድሎዚ፡ ኩሉ ኤርትራዊ ክበሃል ዝከኣል ብህወቱ፤ ብጉልበቱ፤ ብንብረቱ፤ ብጥሪቱ፤ ብገንዘቡን ብሓሳብን ተወፊዩ ዘይተቓለሰ ዳርጋ የለን ክበሃል ይከኣል። እዚ ብረታዊ ተጋድሎዚ ኣብ ዓወት ክበጽሕ፡ እቲ ተጋደልቲ ዝኸፈልዎ መስዋእትን ስንክልናን ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ስቪል ህዝቢውን ብነፈርቲን ኣጋር ሰራዊት ጸላእን ብኣልማማ ብዙሕ ህይወት ተኸፊሉ፡ ዓድታት ተቓጺሉ ንብረቱን ጥሪቱን ተራሰዩን ማይ ቤቱ ገዲፉ ክስደድ ተገዲዱንዮ። እዚ ታሪኽዚ ብካልእ መልክዑ በዚ ስርዓትዚ እውን ተደጊሙን ገናውን ይድገም ኣሎንዮ። ዝተፈልየ ርእይቶ ኣለዎም

ንዝብሎም ውልቀ ሰባት፣ ጉጅለታትን ውድባትን ብሓይሊ ኣብ ምእሳር ምስዋርን ምቕንጻልን ተጸሚዱ ክነሱ፣ ታሪኹ ኣመላኺዑ ከቕርብን ንኻልኣት ንክጸልምን ዘይፈንቅሎ እምኒ የለን ክበሃል ይከኣል። ብዛዕባ ከመይነት እቲ ሕሉፍ ብረታዊ ተጋድሎ እንተኮይኑ ከኣ፣ ተጋዳላይ ብቕድመ ግንባር ኮይኑ ተዋጊኡ፣ ህዝብታት ኤርትራ ድማ ቦብከባቢኦም ኣብ ህዝባዊ ምልሻ ተወዲቦምን ዓጢቓምን ምስ ጸላኢ ኣብ ዝገብርዎ ዝነበሩ ምትሕንፍቕ፣ ወለዲ ኣዴታትን ኣቦታትን እኽለ ማይ ኣብ ምቕባል፣ ንስውኣትን ውጉኣትን ኣብ ምልዓል፣ ዕጥቅን ስንቅን ብጉልበቶምን ብመጽዓኛን ኣብ ምጉዕዓዝ፣ ንተጋዳላይ እናቐለበን ደጀን ናይቲ ቃልሲ ኮይኖም ብዙሕ መስዋእቲ ክፈሎምዮም።

ኣብ ውሽጢ ዓይ 30 ዓመታት ብረታዊ ተጋድሎ ከኣ፣ ብዘይካተን 10 ዳሕረዎት ዓመታት እቲ ቅድሚኡ ዝነበረ 20 ዓመታት፣ ውድብ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ጥራሕ ዘይኮነት፣ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ፣ ምስ ህዝቢ ኤርትራ ኮይና፣ ኣንጻር ባዕዳዊ መግዛእቲ ብዙሓት ዓበይትን ናእሽቱን ውጉኣት ኣካይዳዮም። ብዙሓት ገጠራትን ብርክት ዝበላ ዓበይቲ ከተማታትን ድማ ሓራ ኣውጺኦም። ጸላኢ ኣብ ውሱናት ከተማታት ክሕጸር ናታ ሓርበኛዊ ተራ ተጻዊታዮም። ኣብቲ መድረኽቲ ዳርጋ እቲ ዝበዝሐ ገጠራት ኤርትራ ካብ ህዝባዊ ግንባር እትቆጸጸሮ፣ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ እትቆጸጸሮ ዝሰፍሐ ኔሩ። እቲ ሓቂ ከምዚ እናሃለወ ግን፣ ጃንዳዊ ኣመራር ህዝባዊ ግንባር/ህግደፍ እቲ ንሱ ዘካየዱ ቃልሲ ይኹን እቲ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ዘካየዱ ብማዕረ፣ ኣካል ታሪኽ ህዝቢ ኤርትራ ምዃኑ ብምክሓድ፣ ናቱ ጸቢብ ታሪኽ ጥራሕ ከመላኽዕ ክበል ብዙሕ ብሮፖጋንዳዊ መነፍሓት ክገብር ንዕዘብ ዘለና።

እዚ ግን በትሪ ሓቂ ትቐጥን ‘ምበር ኣይትስበርን ከም ዝበሃል፣ ሓቀኛ ታሪኽ ህዝቢ ኤርትራ፣ ስርዓት ህግደፍ ተወጊዱ ኣብ መቐብሩ፣ ህዝባዊ ደሞክራሲያዊ ፖለቲካዊ ምሕደራ ምስተተኸለ፣ እቲ ሓቅታት ሓደ ብሓደ ተጎልጉሉ ኣብ ቃልዕ ክወጽእዮ። ስለዚ ከኣ ህዝባዊ ታሪኽ ብሓቀኛ መልክዑ ክስነድን ሓድሽ ወለዶ ካብ ኣወንታዊ ኮነ ኣሉታዊ ተመክሮ ንጹርን ሚዛናውን ትምህርቲ ረኺቡ፣ ንቕድሚት ሃገሩ ኣብ ምህናጽ ልዑል ተራኡ ከም ዝጸወት ኣይጠራጠርን።

ካብ በረኽት መዓስከር ስደተኛታት ኢትዮጵያ።

ብፈጠሊያን ፕሮፖጋንዳዊ ሃልክን ሃገር ኣይትህጽን

ጭቁናት ኣብ ትካዜ ኣብ ሕልምልም ጥራሕ ኣይኮነን ዝነበሩ። ሓደ ግዜ ኣብ ዓመት ካብቲ ናይ ብሓቂ ትካዜን ሕልምልምን ዓለም ወጺኦም፣ ግን ከኣ ኣብ ዘይናይ ሓቂ፣ ናይ ሕልሚ ዓለም ክኣትው ክጥሕሉ ይግደዱዮም። ኣብ ገለ ብዝተደናገረ ውዴታ፣ ኣብ ገለ ሃገራት ከኣ ብሓይሊ ብግዴታ። እዚ ከምዚ ዝበለ ናይ ሕልሚ ዓለም መለለይኡ ፖለቲካውን ፕሮፖጋንዳን ዘሰነዮ ፈንጮዚያ ዳንኬራዮ።

ብዛዕባዚ ኣልዒለዮ ዘለኹ ኣርእስቲ ክሓስብ እንከለኹ፣ ንዓይ ኣውራ ትዝ ዝብለኒ፣ እቲ “ካርኒቫል” ዝብል ቃልዮ። መበቆሉ ፖርቱጋላዊ ኮይኑ፣ ማእከሉ ከኣ ግዝኣት ፖርቱጋል ኣብ ዝነበረት ብራዚልዮ። ካርኒቫል ማለት ኣብ ነፍስ ወከፍ ዓመት ወይ ከኣ ኣብ ኣገዳሲ ቆጸራ ወይ ኣጋጣሚ ዝካየድ ኮይኑ፣ ብዛዕባ ሓጎስ፣ ፍሳሃ፣ ቅሳነት፣ ደስ ደስንዮ። ናይ ብሓቂ ሰላም፣ ደሞክራሲ፣ ፍትሒ፣ ልምዓት፣ ብሕጊ ዝወርድን ዝድይብን ዝወርድን መንግስቲ ኣብ ዘለወን ሃገራት ብሓቂ ተናፋቕን ናይ ደስ ደስንዮ። ብመለኽቲ መንግስታት ኣብ ዝምረሓ ሃገራት ከኣ፣ ጭቁናት ኣሎ ዝበሃል ዘብረቐርቐ።

ማሕ-ማሕ ዝብል አልባሳትን መጋየጽታትን ጌሮም፡ ኩሉ ዕለታዊ ሽግራቶም ወንዚፎም ናብ ጎደናታት ወጹኦም ይደርፉ፡ ይዝምሩ፡ ይስዕስዑ። እዚ መብዛሕቲኡ ግዜ ሓንሳብ ኣብ ዓመት ዝካየድዮ። ከምኡ እንተዘይኸውን መቓረትውን ኣይምሃለዎን። እዚ ዓይነት ካርኒቫል ባህሊ ሓደ ሕብረተ-ሰብ ስለ ዘንጸባርቕ፡ ብሕልናውን ቅቡልዮ።

እቲ ሕማቕ ነገር ግን እዚ ከምዚ ዝበለ ክቡር ባህሊ፡ ብቐጠፍቲ መለኸቲ ስርዓታት ክጭወ እንከሎዮ። ንጹህ መበቐላዊ ትርጉምን ዕላማታቱን ስሒቱ መሳርሒ ጨፍጨፍቲ ስርዓታት ክኸውን እንከሎዮ። ኤርትራ ኣብዚ መድረኽዚ፡ ህዝባ ኣብ ትካዜን ሕልምልምንዮ ዝነብር ዘሎ። እዚ ምስኪን ህዝቢ ዕለታዊ ስቓይ መከራኡ፡ ሕልምልሙ ከይኣኸሎ፡ ኣነ ዘዳለኸዎ ፈነጫዚያ ዳንኪራ ኣሎዋ፡ ንዓ ጎይል ዝለል ዓልል ወድስ ተባሂሉ ይግደድ። ሕጉስን ፍቓደኛን ክመስል ቦቲ መለኸቲ ስርዓት ተገዲዱ ናብ ጎደናታት ውሒዙ ሆ ክብል እንከሎ ክዕዘብ እንከለኸ ድማ ይገርመኒ። ስርዓት ህግደፍ ንብራዚላዊ ካርኒቫል ሓቀኛ ትርጉሙ ኣዛቢዑ፡ ንሕሱር ፖለቲካዊ መዓላ ይጠቀመሉ ኣሎ ኣብ ኤርትራ። ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ጎደናታት ወጹኡ እንተጎየለ ኣይተሓዘን። ስለምታይሲ ብቀስመን ተገዲዱ ስለዝኾነ። ኣብ ሜዳ ካርኒቫል ተረኺቡ ዘይጎየለ፡ ዘይሳዕሰዐ፡ ሃለኸቲ ነገራት ንምሽማት ኣብ ድኳን ሕድሪ የራኸበና ዝብል መጠንቀቕታ ስለ ዝመሓላለፈሉዮ። ስለዚ ከኣ ኣብዚ ብስም “ርብዒ ዘመን ኣብ መኸተን ልምዓትን” ዝጭርሖኡ ፈነጫዚያን ዳንኪራን ብመስኮት ተለቪኸን ዝረኣ ዝነበረ ዘብለጭልጭ ምስልታትን ንነጻነትናን ሰላምናን ክገልጽ ቃላት ይሓጽረኒ ባዶ ወደሳን መብዛሕቲኡ ግዱድን ኣምስሉንዮ።

ኣብ ታሪኽ ፈነጫዚያን ዳንኪራን ንሃገር ካብ ሓደጋ ክከላኸል ክምክት ከልምዕ ርኢናን ሰሚዕናን ኣይንፈልጥን። ጃንዳ ህግደፍ ዘየለ ከምዘሎ፡ ዘይተገብረ ከም ዝተገበረ፡ ሓዘን ከም ሓጎስ ኣምሲሉ፡ ንፖለቲካዊ ፕሮፖጋንዳዊ ሃልኪ ክጥቀመሉ ሓለኦዮ ካብ ነዊሕ ክዳለወሉ ወሪሖ ንመበል 25 ዓመት ነጻነት ኤርትራ። መለኸቲ ስርዓታት ኣብ ፍጹም ከበባ ኣትዮም፡ ብጽምዋ ምስተዋሕጡ ህዝቢ ንምድንጋር ካብ ዝፍንዎ ሜላታት ሓደዮ ምኽንያታት ፈጠርካ ጎይላን ፈነጫዚያን። ህግደፍ ብዙሕ ወጻኢታት ዝተገብረሉ ምድላዋት ጌሩ ህይወት ዘለዎ መንግስቲ ንምምሳል፡ ብራሕት ሰማያት ኣብሪህ፡ መዳፍዕ ተኩሱ ሸሻይ ኣዳልዮ። እዚ ኩሉ ግን ንምልክን ስለ ምልክን ንፖለቲካዊ ፕሮፖጋንዳ ‘ምበር’ ምስ ትንሳኤ ህዝብን ሃገርን ዋላ ሓንቲ ዘራኽብ ኣይነበሮን። የብሉንድማ። ብገንዘብ ሓደ ድኻ ህዝቢ፡ ኣባይቲ መደበር ህግደፍ ዝኾነት ከተማ ኣስመራ ቀለም ተለኸዩ፡ ብዝተፈላለዩ ሕብርታት ተሸለሙ፡ ሆይ ሆይታ ጎደናታት ሰማይ ክሳብ ዝዓረግ ተቓሊሑ። ነቲ ኣብ ምድሪ ኤርትራ ዘሎ ህግደፍ ዝፈጠሮ ሕሰምን ግን ኣይክውሎን።

ተሳታፍነት ናይቲ በዓል ንግዝ ርእሱ ዘተዓዛዝብዮ ኔሩ። ኣብ ውሽጢ ሃገር ዝነበሩ ዜጋታት እዛ ኣብ ብርቱዕ ስቓይ እትርከብ ኤርትራ ካብ ድሮ እቲ በዓል ጀሚሮም፡ ብሃደበታዊ ግፋን ማእሰርትን ምስ ስድራ ቤቶም ኣብ ስቓይን ሓዘንን ኣትዮም። እቶም ሃገርን በዓላን ንስሙ ዝበጸሐም ካብ ምዕራባዊ ዓለም ዝመጹ ሰብ ዶላር ከኣ፡ ናይ ጀጋኑ ኣቀባብላ ክግበረሎም ተዓዚብና። እዞም ከም ወቕቲ ዝቀያየሩ ካብ ስግር ባሕሪ ብናይ ክብሪ ዕድመ ዝኣትው ቅቡጻት ድማ፡ ከምዚ ዝበለ የለን ጽቡቕ ርኢና ሃገር ትለምዕ ኣላ፡ ህዝቢ ጽቡቕ ኣሎ፡ ዝምድና ህዝብን መንግስትን ኣብነታዊዮ ኢሎም ክውድሱውን ሰሚዕና። ናይ ሓሶት ሰላም፡ ናይ ሓሶት ዳግመ-ህንጻ። ስለ ሕሱር ፕሮፖጋንዳ።

ካብ ምልእተ ጸጋ ኣርዓዶም ኡም ዱርማን፡ ካርቱም ሱዳን

አማን ብአማን ልምዳዊ ፖለቲካዊ አምልኮ

ተመራመርቲ ማሕበራዊ ስነ-ፍልጠት፣ ወዲ-ሰብ ብህይወት ንክነብር ብቐዳምነት ሰለስተ መሰረታዊ ነገራት ክረክብ ኣለዎ ኢሎም ይመኽሩ ይምህሩ። መግቢ፣ ክዳን፣ ገዛ፣ ሓቂ ብሓቂ ወዲ-ሰብ ነዘን ሰለስተ ነገራት እንተዘይረኽቡ ብህይወት ንምቕጻል ዝህልዎ ዕድል ኣዝዩ ጸቢብ ናይ መዓልታት እንተ ነውሐ ከኣ ናይ ወርሓትዮ ዝኸውን። ኢሳያስ ስጋ ዝለበሰ ሰብዮ። መግቢ፣ ክዳን፣ መጽለሊ የድሊዮ። ካብቲ ካልእ ፍልይ ዝበለ ባህሪ ስለዘለዎ ግን፣ ብህይወት ንክነብር ካልእ ተወሳኺ ራብዓይ ነጥቢ የድልዮ። ብዘይ ዝኾነ ተሓታትነት ድላዩ ዝገብረሉ ፖለቲካዊ ስልጣን። ፖለቲካዊ ስልጣን እንተ ጨቢጡ፣ ሕቶ መግቢ፣ ክዳን፣ መጽለሊ፣ መጋየጺ ዝበሃል ነገር ሽዑ ንሽዑ ብዘተኣማምን መልሲ ከም ዝረክብ ስለዝተረደኦ፣ ኣቐዲሙ ንሱ ጥራሕ ዝድይባ መሳለል ፖለቲካዊ ስልጣን ሰራሑ። እነሆ ድማ ክሳብ ሎሚ ንሱ ካብቲ ዝደየበ ኣይወረደ፣ ካልኣት ክሓኹሩ ዝፈተኑ ኣይተዓወቱ፣ ኣብ ላዕሊ ኮይኑ ንታሕቲ እናጠመተ ንበይኑ ይነብረሉን ይነባበረሉን ኣሎ።

ንሱ ኣብ በሪኽ ቦታ ደይቡ ንምሉእ መሬት ኤርትራ ጥራሕ ዘይኮነ፣ ንምሉእ ልቢ ኤርትራውያን ይቆጸጸር፣ ንዘደለዮ ይህብ፣ ንዘይደለዮ ይኸልእ። ንዘደልዮ ይኣስር ይርሽን፣ ንዘደለዮ ነጻነት ይህብ ይምሕር። እቶም መሳለል ፖለቲካዊ ስልጣን ክሰርሕ እንከሎ፣ ደሞክራሲያዊ ብቕሊ ንዝነበራ ኤርትራዊት ነብሲ ቆጥቑጦም፣ እምን መስማርን ኮይኖም ዘደየብዎን ደም ንጽሃት እናስተዩ ዘሰወድዎን ድማ ኣንቃዕሪሮም ይጥምትዎ። ድምጹ ይሰምዑ 'ምበር፣ ድምጹም ግን ኣይሰምዕን። ካብ ላዕሊ ዝወረደሎም መቐልሕ ትእዛዝ ብዘይ ሕቶን ርእይቶን ክትግብሩ ደኣምበር፣ ዝተፈልየ ቃል ከስተንፍሱ ኣይፍቀደሎምን። ህይወቶም ኣብ ምሉእ ምሕረቱዮ። ሓለውቲ እዚ ገባሪ ሓዳጊ ዝኾነ ቀይዲ ኣልቦ ስልጣኑ ከኣ፣ ንሳቶም እቶም ኣንጊሆም ኣብ ምስራሕ ናይ ትፍኣት መሳለል ዝነበሩን ቀጺሎም ንሶም ዘፍረይዎም በሃማትንዮም።

ቅድሚ 1991 ናተይ ናትና ዋሕስ መጻኢ ዕድል ህዝብን ሃገርን ኢሎም ዝወነንዎ፣ ንጽር ስነ-ሓሳባዊ ፖለቲካዊ መስመር ኣይነበሮምን። ሓደ ኣወንታ ግን ኔርዎም። ኤርትራ ኣብ ትሕቲ መግዛእቲ ከምዘላን ብቃልስን መስዋእትን ነጻ ክትወጽእ ኣለዋ ዝብል እምነት። እዚ ኣወንታዊ እምነት ክሳብ 1991 ሰራሑዮ። ሰራዊት መግዛእቲ ካብ ምድሪ ኤርትራ ምስ ወጸ ድማ ኣኸቲሙ። ጉዳይ ኤርትራ ካብቲ ሓደ መድረኽ ናብ ካልእ መድረኽ ተሰጋጊሩ። ሕቶ ሃገራዊ ሰላም፣ ህዝባዊ ደሞክራሲ፣ ህዝባዊ ፖለቲካዊ ስልጣን፣ ማሕበራዊ ፍትሒ፣ ልዕልና ግዝኣተ ሕጊ፣ ህዝባዊ ልምዓት ....ወዘተ ቅድሚት መጹኡ። እዚ ሕቶታትዚ ብሃብ ተረኽቦ ዘይኮነ፣ ምሉእን ነጻን ተሳትፎ ህዝቢ ብዘለዎ ተዘትይሉ፣ ኣብ ነጻን ወግዓውን ደሞክራሲያዊ መድረኽ ብዝጸደቐ ፕሮግራም፣ ካብዚ ብዝተቐድሐ ስትራቴጂን ስልትን፤ ብኩለንተንኡ ነዚ ዝበቐዕ ተቐሊሱ ዝቃልስ መሪሕነት ክረክብ ኔርዎ። እወ ናይ ግድን ክረክብ ኔርዎ። ግን ኣይኮነን ኣብ ጽባሕ ነጻነት ኤርትራ፣ ኣብ ውሽጢ 25 ዓመትውን ኣይተተግበረን። ብርግጽ ንለባም፣ እቲ ብ1994 ኣብ ናቕፋ ዝተኸየደ 3ይ ውድባዊ ጉባኤ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ፣ መሪሕነት ህዝባዊ ግንባር እንታይ ባህሪ ናበይ ገጽኽ ይኸድ ኣሎ ኣመት ሂቡዮ። እቲ ነገራት ብኣጋ ዝተረደኦ ደምበኡ ፈልዩንዮ። እቲ ሓደ ግዜ ዝኣመንከዎ ኣይተኸሕደኒ ኢሉ፣ ነገራት ክመሚ፣ ክሕገዝ ፍቓደኛ ዘይኮነ ከኣ፣ ናተይ ዝብሎ ፖለቲካዊ መንነትን፣ ትካላዊ መሳርሒታት ኣብ ዘይብሉ፣ ተመክሮና፣ ውድብና፣ መሪሕነትና እናበለ ቀጺሉ። ዝበዝሕ ካብኡ ድኹዲ ውሱናት ወሰንቲ ኮይኑ ነበሰ ቕትለት ፈጸሙን ይፍጽም ኣሎን።

ነዚ ሓቂዚ ዝምልከት ኣብ መጽሔት ህዝባዊ ደሞክራሲ፡ ወግዋዊት ልሳን ደሞክራሲያዊ ግንባር ሓድነት ኤርትራ፡ ቁጽሪ 11 ሚያዝያ 2016 “ኣብ መስርሕ ከባቢ ፍርቂ ዘመን ጃንዳዊ ኣመራርሓ ህዝባዊ ግንባር/ህግደፍ፡ መራሕትና እምበር መምርሒና ዘይፈልጥ ብራዕዲ ዝተጠቐመ ልምዳዊ ፖለቲካዊ ኣምልኾ” ኣብ ትሕቲ ዝብል ኣርእስቲ ዝረኽብክዎ ጽሑፍ ምስ ኣንበብኩ ድማ፡ ኣማን ብኣማን ልምዳዊ ፖለቲካዊ ኣምልኾ ክብል ክኢለ፡ ምኽንያቱ ኣብ ፖለቲካዊ ታሪኽ ኤርትራ ህዝባዊ ግንባር ዝበሃል ሃገራዊ ሓርበኛዊ ውድብ ከም ዝነበረ ብግቡእ ተሰኒዱ ክቕመጥ ኣለዎ። ደረቱ ከይሰገረ ከይተጋነነ፡ ከከም ኣድላይነቱ ክጸሓፈሉ ክትረኽሉ ግቡእ’ዩ። ኣብ’ዚ መድረኽ’ዚ ኣባል ህዝባዊ ግንባር ንደሞክራሲን ፍትሕን’የ ክትብል ግን ብሕጋውን ፖለቲካውን መምዘኒታት ፍጹም ጸዕዳ ሓሶት’ዩ። ኣበይሎ ዝምረሓሉ ፖለቲካዊ መደብዕዮ፣ ኣበይ ኣሎ ውሽጣዊ ሕግታቱ፣ ኣበይ ኣሎ ኣብ ፫ይ ውድባዊ ጉባኤ ዝተመርጸ መሪሕነቱ፣ ኣበይ ኣሎ ስሩዕ ጉባኤን ስሩዕ ኣኼባታትን ዘካይደሉ ግዜን መድረኽን ኣበይ ኣሎ ህዝባዊ ግንባር ንደሞክራሲን ፍትሕን ዝበሃል ውድብ፡ ንዝብል ሓታቲ እዞም ኣባላት ህግደፍ ኢና ዝብሉ ዘለው ወገናት ርግጸኛ ኮይነ ዘዕግብ መልሲ የብሎምን። ናትና ኢሎም ዝቃለስሉ ፖለቲካዊ መንነት የብሎምን። ኣባላነቶም ኣምልኾ ኣብ ውልቀ ሰባት ዝገበረ’ዩ። እቲ ኣምልኾ ድማ ሕጋውን ፖለቲካውን ደገፊይታ ዘይብሉ ተራ ልምዳዊ ፖለቲካዊ ኣምልኾ’ዩ። ኣብ’ዚ ሕጋውን ፖለቲካውን ህልውናኡ ዘጥፈኦ ኣብ ምሕረት ሓደ ሰብ ዝወደቐ ምትእኽኻብ ኮይኖም፡ ጽባሕ ብሕጊ ዘሕትቶም ከቢድ ገበን ይፍጽሙ ከም ዘለው ዝስቐሮም ኣይመስለንን። ካብ’ዚ ንላዕሊ መግለጺ ልምዳዊ ፖለቲካዊ ኣምልኾ ድማ የለን። ካብ’ዚ ሓቂዚ ተበጊሶ ድማ’የ ንመጽሔት ህዝባዊ ደሞክራሲ ምስ ኣንበብኩ ኣማን ብኣማን ልምዳዊ ፖለቲካዊ ኣምልኾ ክብል ዝኽኣልኩ።

ነበያት ካብ ኣዲስ ኣበባ

ወጽዕን ተወጽዕን ኣነጻሩ ዝተወደበ ሓይሊ መርኢያ ንቕሓቱ’ዩ።

ወጽዕ ብብዙሕ መንገዲ’ዩ ዝግለጽ። ከም ኣብነት ብደርባዊ፣ ብሄራዊ፣ ጾታዊ፣ ሃይማኖታዊ ...ወዘተ ክግለጽ ይኽእል። ወጽዕት ከኣ፡ ብመሰረት ወጽዕኦም ተወዲቦም፡ ኣንጻር ወጽዕቶም ክቃለሱ ንቡርን ግድንን’ዩ። ሎሚ ግን፡ ኣብ’ዛ ንእሽቶ ጽሑፎይ ክገለጸ ደልየ ዘለኹ፡ ብዛዕባ ጾታ ወጽዕ’ዩ። ጾታዊ ወጽዕ ብሕጽር ዝበለ፡ እቲ ሓደ ጾታ ነቲ ካልእ ጾታ፡ ብፖለቲካዊ ኢኮኖሚያዊ፣ ማሕበራውን ባህላውን ጉዳያት ..ወዘተ ክዕብልሎን ክጭቁኖን እንከሎ’ዩ። ግዳይ ናይ ጾታዊ ወጽዕ ድማ ደቂ-ኣንስትዮ’ዩ’የን። ጾታ መሰረት ዝገበረ ውደባ ፈጠረን ኣንጻር ዕብላላን ትምክሕትን ወዲተባዕታይ፡ ብኡ ኣቢሊን ድማ ብሃገር ደረጃ፡ መሰረታዊ ሰብኣውን ደሞክራሲውን ክብረንን ማዕርነተንን ንምርግጋጽ ክቃለሳ፡ ዝኾነ ትርጉም ማዕርነትን ደሞክራሲያዊ መሰላት ብግቡእ ዝርዳእ ወገን ክቕበሎን ከተባበዖን ዘለዎ መሰረታዊ ጉዳይ’ዩ።

ደቂ-ኣንስትዮ ሃገርና’ኽ ኣብ ከመይ ኩነታት ኣለዋ? እንታይ’ከ ክገብራ ኣለወን? ደቂ-ኣንስትዮ ሃገርና ልክዕ ከም ካልኣት ወጽዕት ኣሕዋተን ኣብ ኩሉ መዳያት ክቃለሳ ጸኒሐን’የን። ሎሚን ጽባሕን’ውን ክቃለሳ ኣለወን። ካብ ዝሓለፈ እናተማህራን እናተመኮራን ብዝሓነን ዝጸፈፈን ኣገባብ። ደቂ-ኣንስትዮ ኤርትራ ብሓዊ ተፈቲነን ዝመጸ ሓርበኛታት ክንሰን ካብ 1991 ንደሓር ዘሎ ንጥፈታተን ግን ኣይግድን። ኣብ ክንዲ ናብ ምሉእ ጾታዊ ማዕርነት ደሞክራሲያዊ ሓርነትን ዝግስግሳ፡ ኣብ ትሕቲ ህግደፋዊት ሃማደኤ ተቐሪነን ኣዴታተን ናብ ዘሕለፋኦ ድሑር መስፍናዊ ህይወት ድሕሪት ተመሊሰን ክትገልጸ ኣብ ዘጸግም ኩነታት ዝርከባ ዘለዋ። ዝወርደን ዘሎ ወጽዕ ኩለ-መዳያዊ’ዩ ክብል እደፍር። ኩለ-መዳያዊ ወጽዕ ብኩለ-መዳያዊ ቃልሲ ከም ዝፍታሕ ኣሚንን ድማ ንማዕርነታዊ መሰለን፡ ካልእ ከረጋግጸለን ከይተጸበያን ግዜ ከየጥፈኣን ክብገሳ ይግባእ።

አብዝ ይኖረው ዘለዎ ሓደ ሓቂ ግን አሎ። ኩለን ደቂ-አንስትዮ ማዕረ ወጽዓ አለውን ማለት አይኮነን። ከም ደቂ-አንስትዮ ተባዕታዊ ትምክሕቲ አብ ኩሉ ተጽዕኖ ዝፈጥረለን ምዃኑ 'ኳ ዘይከሓድ እንተኾነ፡ አብ ውሽጠን ውጽዓትን ወጻዕትን ተባሂለን ዝፈላለዩ ምዃነን ግን ክዝንጋዕ አይግባእን። ዋላ'ኳ ውሑዳት ይኹና አብ ጎኒ ፍጹም መላኹ ስርዓት ህግደፍ ኮይነን፡ መጨቆኒ ካልኣት አብ ዝኸውን ጽፍሒ ስልጣን ደይበን፡ ስልጣኑን ተጠቂመን ዘይተአደነ ሃብቲ ኣኻዕቢተን ድኻን ወጽዓን አብ ዘረሰዕ ምቕት ዝነበራ ደቂ-አንስትዮ ህልዋትየን። እዞን ብስም ሃገራዊ ማሕበር ደቂ-አንስትዮ ኤርትራ (ሃማደኤ) ዝሸቅጣ መሓውር ጨቋኒ ስርዓት ህግደፍ ገሊኡን ሚኒተራት ገሊኡን ከኣ ሰብ ሃብቲየን። እዚአን ውጽዓት ከብለን ዝኸእል ቅንጣብ ፖለቲካዊ ኮነ ኢኮኖሚያዊ ...ሽግራት ዘይብለን ካብተን ውጽዓትን ብዙሓትን ደቂ-አንስትዮ ፈሊና ክንሪኡን ይጋባእ። ምክንያቱ፡ ወጻዕን ተወጻዕን ኣነጺርካ ምውዳብ፡ ፈታዊኻን ጸላኢኻን ንኸተለሊ ስለዝሕግዝ። እዞን መጋበርያ ስርዓት ህግደፍ ዝኾና፡ አብ ደረጃ ላዕለዋይ ቀጻላ ዝርከባ ደቂ-አንስትዮ ጾታዊ ወጽዓ ከም ዘለውን ዝግንዘባ አይመስለንን። ምክንያቱ ኣካል ኣምሳል ናይ'ቲ ጨፍላቂ መንግስታዊ ጉጅለ ኮይነን ይርበሓ ስለዘለዎ።

ውጽዓት ደቂ-አንስትዮ ኤርትራውያን 'ምበኣር፡ ጾታ መሰረት ዝገበረ ውደባ ፈጠረን ቃልስታተን ኣሓይለን ናብ ዓወት መታን ክበጽሓ፡ ነዘን ደርባውያን ወጻዕተን ዝኾና መጋበርያ ጉጅለ ህግደፍ ፈልዮን ከለልያኦንን ክቃለሳኦንን ይግባእ። ወጻዕን ተወጻዕን ዘነጸረ፡ ናይ ቃልሲ ስትራተጂ ሓንጺጸን ድማ አብዚ ደሞክራሲያዊ ለውጢ ንምምጻእ ዝካየድ ዘሎ ቃልሲ ህዝብታት ኤርትራ እጃመን ከበርክታ በዚ ኣጋጣሚ ከዘኻኸረን እፈቱ።

ኣሕመድ ኢብራሂም ካብ ሱዳን

ወግዳዊ ደሞክራሲ ይቆያል!